

NÁRODNÍ ARCHIV V ROCE 2019

EVA DRAŠAROVÁ

Úvod

V uplynulém roce 2019 se Národní archiv věnoval naplňování svého poslání, které vyplývá nejen ze zákonných ustanovení a z odkazu jeho minulosti, ale i z nevyřčeného, nezakotveného, přesto osazenstvem sdíleného kodexu závazků vůči společnosti i vůči čemusi, co nás přesahuje. Směřování tohoto typu kultivované spolupracovnice a spolupracovníky povětšinou uspokojuje a zároveň podněcuje k usilování o neustálé zlepšování, např. ve srovnávání s výkonnými a úspěšnými paměťovými institucemi. Ano, „akumulovali“ jsme a „kapitalizovali paměť“, konzervovali stopy minulosti. Jistojistě jsme důvěryhodní a důstojní opatrovatelé i „investigativní“ shromažďovatelé nosičů paměti. Dbáme o systematickост, proporcionalitu a také efektivnost při budování kolektivní paměti. Navzdory zásadní změně společnosti dané technologiemi uznáváme nadále závazky z „doby papírové“. Řešíme tudíž technické instrumenty pro zpracování a zpřístupnění stále ještě analogových pramenů, ovšem pro člověka – uživatele „v síti“.

Při prezentaci na veřejnosti to máme poněkud těžší než muzea a galerie, nebo i knihovny. Nejsme prvoplánově ani akademická instituce, přesto vědecká práce podepírá většinu našich aktivit. Také nejsme pouze úřad, avšak pro veřejnou správu poskytujeme nezbytné informace. Tytéž zdroje po „vychladnutí“ jejich správního potenciálu slouží společenským vědám a zejména historiografii. Zvláštnost úkolů neznamená, že nutně musíme být světem existujícím jen sám pro sebe. Sloužíme v dobrém smyslu slova, neposluhujeme. Vždyť máme v sobě zakódovaný onen výše zmíněný imperativ nezpronevřit se svému poslání.

Personální situace

V roce 2019 bylo v Národním archivu systemizováno celkem 159 pracovních míst. Proběhla výběrová řízení na celkem 8 systemizovaných míst ve státní službě, z toho 1 na místo představeného.

Byl realizován schválený plán vzdělávání a pokračovalo i individuální zvyšování kvalifikace. Bakalářskému studiu se věnovaly 3 osoby, magisterskému 6 osob a doktorandskému 9.

Celkové množství uložených archiválií

K 31. 12. 2019 spravoval Národní archiv ve své základní evidenci celkem 2091 archivních souborů v rozsahu 131 051,83 bm (oproti stavu k 31. 12. 2018 se jedná o nárůst o 26 archivních souborů a 611,82 bm). Digitální velikost spravovaných souborů činila 4431876 MB. Z uvedených 2091 archivních souborů bylo celkem 2023 souborů (126 237,58 bm, 4381160 MB) evidováno jako soubory v přímé péči archivu, 64 souborů (4774,50 bm, 50715 MB) bylo v NA uloženo na základě depozitní smlouvy a 4 archivní soubory NA (39,75 bm) byly na základě smlouvy uloženy mimo archiv. V roce 2019 bylo provedeno celkem 822 aktualizací evidenčních listů NAD, které se týkaly 438 archivních souborů.

Do evidence archivních pomůcek bylo v roce 2019 zapsáno celkem 10 nových archivních pomůcek, zrušena byla 1 archivní pomůcka.

Do evidence vnějších přírůstků a úbytků bylo v roce 2019 zapsáno celkem 253 vnějších změn (tj. o 20 více než v roce 2018). Celkem bylo evidováno 247 přírůstků (245 přírůstků výběrem a 2 přírůstky delimitací) a 6 úbytků (úbytek delimitací). Jedná se o největší počet přírůstků evidovaných v jednom roce od roku 2005, kdy je evidence vnějších změn vedena podle zákona č. 499/2004 Sb.

Do druhotné evidence NDA předalo Národnímu archivu v roce 2019 údaje ze své základní evidence celkem 24 archivů a 8 kulturně vědeckých institucí. Do centrální evidence Národního archivu bylo v roce 2018 předáno celkem 14 stejnopisů archivních pomůcek (vše Archiv hlavního města Prahy). Do evidence archivních pomůcek v programu PEvA bylo v roce 2019 zapsáno 23 stejnopisů archivních pomůcek.

K 31. 12. 2019 měl Národní archiv ve své péči celkem 1 národní kulturní památku a 26 archivních kulturních památek.

Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2019 vykonával Národní archiv předarchivní péči u 171 veřejnoprávních původců. V roce 2019 přibyl jeden nový původce – Národní sportovní agentura, která od roku 2020 převezme sportovní agendu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. K 30. 6. 2019 zanikl Fond dalšího vzdělávání – veškerou agendu tohoto původce převzalo Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Archiváři 5. oddělení provedli v roce 2019 výběr ve skartačním a mimo skartační řízení celkem u 84 veřejnoprávních původců. Při těchto řízeních sepsali 190 protokolů (179 skartačním řízení a 11 v mimoskartačním řízení). Tyto ukazatele jsou statisticky sledovány od roku 2005. Poměříme-li tyto výkony s výsledky z minulých let, můžeme konstatovat, že počet skartujících původců byl historicky druhý nejvyšší (shodný s rokem 2018), počet vyhotovených protokolů ve skartačním řízení byl opět velmi vysoký. Celkově bylo ve skartačním řízení posouzeno 8 884 bm dokumentů a vybráno z nich bylo 366 bm archiválií. Poměr vybraných

archiválií k navrženým by byl 4,1%, což je o polovinu více než předchozím roce, ale z menšího množství. Mimo skartační řízení bylo navrženo pouze 30 bm a bylo vybráno 27 bm. Institut mimoskartačního řízení byl na rozdíl od uplynulých let využit k akvizici archiválií nikoli k masivní skartaci u původce. V roce 2019 se oproti roku 2018 výrazně zvýšil počet skartačních řízení analogových dokumentů prostřednictvím systémů elektronických spisových služeb a Národního archivního portálu. Provedení elektronického skartačního řízení (formou SIP balíčků) prostřednictvím Národního archivního portálu dosud využilo 205 původců (testovací portál využilo 551 původců) spadajících do péče státních archivů. Z původců Národního archivu 28, konkrétně: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo kultury, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo spravedlnosti, Český telekomunikační úřad, Drážní úřad, Český báňský úřad, Úřad na ochranu osobních údajů, Správa základních registrů, Nejvyšší kontrolní úřad, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Státní fond životního prostředí, Kancelář veřejného ochránce práv, Rada pro veřejný dohled nad auditem, Zařízení služeb MV, Zdravotnické zařízení MV, Muzeum policie, Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, Czechinvest, Státní fond rozvoje bydlení, Generální finanční ředitelství a Nejvyšší správní soud, Česká obchodní inspekce, ÚZSVM, Státní veterinární správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Česká správa sociálního zabezpečení.

V roce 2019 bylo prostřednictvím portálu podáno 361 skartačních návrhů, z nichž archiváři dokončili 319. Na tato řízení navázalo 64 přejímek, v jejichž rámci byla uložena data v podobě AIP o celkové velikosti cca 43 GB.

Proběhla dvě, již ukončená přestupková řízení, třetí nebylo dosud ukončeno z důvodu odvolání a došetřování.

Kontroly spisové služby a správní řízení

V roce 2019 provedl Národní archiv 2 kontroly výkonu spisové služby v elektronických systémech spisové služby – řádnou kontrolu u Ministerstva financí (únor–září 2019) a mimořádnou kontrolu u Ředitelství vodních cest (květen–červen 2019). V žádném případě nebyla udělena pokuta.

Řádná kontrola u Vrchního státního zastupitelství (VSZ) v Praze, která byla Národním archivem zahájena v říjnu 2017, byla následně zastavena z důvodu sporu o příslušnost k výkonu kontroly, resp. výkonu předarchivní péče, který otevřelo Vrchní státní zastupitelství v Praze. Od listopadu 2017 doposud se řešením věci zabývá Ministerstvo vnitra (MV), které rozhodnutím ze dne 2. 7. 2019 čj. MV-147625-11/AS-2018 rozhodlo o přenesení předarchivní péče u VSZ na Národní archiv. VSZ nesouhlasilo se způsobem, jakým byly procesně řešeny jeho námítky k řešení příslušnosti archivu a provedení kontroly odvolacím orgánem, kterým je Ministerstvo vnitra a podalo žalobu k Městskému soudu, kterou se do-

máhá ochrany proti nečinnosti Ministerstva vnitra. Městský soud usnesením č. j. 8 A 138/2019- 43 nařídil Národnímu archivu zdržet se kontroly do doby, než se o věci mezi žalobcem (VSZ v Praze) a žalovaným (MV) rozhodne.

Pracovníci 5. oddělení průběžně vedou nad rámec zákonných povinností náročné individuální konzultace pro původce k elektronické spisové službě a ke spisovým normám. Nejčastějším tématem byl výkon spisové služby v elektronickém systému spisové služby, správa dokumentů v samostatných elektronických evidencích (různé informační systémy, databáze apod.) a skartační řízení z nich.

Samostatnou agendu představovaly průběžné konzultace s dodavateli eSSL, zejména na téma příprava elektronických skartačních řízení, tvorba a nastavení struktury SIP balíčků podle národního standardu pro elektronické systémy spisové služby (mj. M.I.T., Gordic, ICZ atd.). Náročné bylo zejména poskytování podpory při testování SIP balíčků, konzultace k workflow elektronických skartačních řízení či použití datových formátů pro ukládání v eSSL a předávání do archivu jak pro původce v předarchivní péči Národního archivu, veřejné archivy i jednotlivé dodavatelské firmy. Nedílnou součástí této činnosti je poskytování, podpora a kontinuální vývoj validátoru SIP balíčků, který je využíván jak v rámci Národního archivního portálu, tak ve formě veřejně on-line přístupného nástroje umožňujícího původcům a dodavatelům provedení strojové kontroly souborů.

V rámci provozu Národního archivního portálu byla prostřednictvím platformy Redmine a zejména pomocí helpdesku (dostupný pro vnější uživatele na e-mailové adrese helpnda@nacra.cz) zajišťována průběžná metodická a technická podpora všech zúčastněných (původců, archivářů, dodavatelů) a kontinuálně byly řešeny případné provozní problémy.

Výběr archiválií mimo skartační řízení

Rok 2019 přinesl Národnímu archivu zásluhou pracovníků oddělení fondů nestátní provenience a archivních sbírek 58 přírůstků (138,53 bm a 1538 evidenčních jednotek), z toho 26 přírůstků (38,86 bm, 281 evidenčních jednotek) se vztahovalo k osobním fondům nebo rodinným archivům (22 archivních souborů).

V oblasti předarchivní péče u soukromých právnických osob se nadále dařilo úspěšně naplňovat dlouhodobou koncepci spolupráce s našimi původci z řad politických stran a hnutí, spolků, odborových organizací, profesních komor, nadací, obecně prospěšných společností a vybraných zřizovatelů soukromých archivů.

K cenným akvizicím uplynulého roku bezesporu patří přejímky dalších částí archivů dvou organizací s mezinárodním prvkem, sídlících před rokem 1989 v Praze: Mezinárodní organizace novinářů a Mezinárodního svazu studentstva. Písemnosti Mezinárodní organizace novinářů postupně přebíráme od roku 2018 od bývalého předsedy organizace, profesora Kaarle Nordenstrenga a PhDr. Markéty Ševčíkové. Poslední část přejímky je naplánována na rok 2020.

Archiválie Mezinárodního svazu studentstva jsme převzali od JUDr. Josefa Komárka, někdejšího pracovníka této organizace. Přípravovali jsme se také na převzetí další části dokumentů z norského Fondu na podporu Charty 77 (Støttefondet for Charta 77) a dánského Dialogu s Chartou 77 (Dialog med Charta 77). Obě organizace se před rokem 1989 podílely na shromažďování finančních prostředků na podporu československého disentu, informovaly o represích ze strany tehdejšího československého režimu a působily na západoevropské politiky a veřejně činné osobnosti. Pokračovali jsme také v jednáních o převzetí písemností Mezinárodního vydavatelství „Mír a socialismus“. Dokumenty této organizace, které uchovává její poslední šéfredaktor, Ing. Lubomír Molnár, převzeme v průběhu roku 2020.

Archivní fondy právnických osob byly v loňském roce obohaceny mj. o archiválie Archivu Národního divadla, České stomatologické komory, České unie sportu, Českého svazu žen, Českého volejbalového svazu, Hospodářské komory, Konfederace politických vězňů ČR, Mezinárodní organizace novinářů, Mezinárodního svazu studentstva aj. Ve dvou případech se uskutečnila přejímka archiválií již zaniklých subjektů: Československého svazu žen a Svazu československo-sovětského přátelství.

V roce 2019 jsme byli úspěšní v rozvíjení spolupráce s politickými stranami. Byla mj. podepsána darovací smlouva, na jejímž základě bude předávat své písemnosti do Národního archivu Česká pirátská strana. Přejímka písemností tohoto politického subjektu bude realizována v roce 2020. V loňském roce jsme také navázali kontakt s představiteli Hnutí ANO 2011. Pokračovali jsme rovněž ve spolupráci s politickými stranami, se kterými jsme dlouhodobě v pravidelném kontaktu – ČSSD, KDU-ČSL, ODS, KSČM. Na úzké spolupráci jsme se domluvili také s ODS.

Úspěšně se v loňském roce rozvíjela také spolupráce s profesními komorami zřízenými zákonem. U České stomatologické komory proběhlo jako každoročně skartační řízení, archiválie byly předány do Národního archivu. Skartační řízení se uskutečnilo také u Hospodářské komory, Česká unie sportu. Zástupcům Agrární komory, České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT) a Hospodářské komory jsme poskytovali metodickou pomoc při tvorbě spisových norem.

Od svého vzniku v roce 1996 se oddělení fondů nestátní provenience a archivních sbírek systematicky zaměřuje na získávání osobních fondů významných představitelů politického a společenského života. Z archivů čelných politiků, které byly získány v uplynulém roce, představují cenné přírůstky rovněž dodatky k osobním archivům Ing. Karla Hoffmanna, CSc., prof. JUDr. Zdeňka Jičínského, DrSc., či prof. JUDr. Zdeňka Mlynáře, CSc. V loňském roce jsme vedli jednání o převzetí osobních archivů (nebo jejich dodatků) mj. historičky Evy Hahn, politi-

ka a diplomata, někdejšího ministra školství a ministra zahraničních věcí, mluvčího Charty 77 prof. Jiřího Hájka, bývalého generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše, jaderného fyzika a zakladatele Nadace Charty 77 prof. RNDr. Františka Janoucha, CSc., ekonomky a překladatelky prof. Ing. Zoe Klusákové-Svobodové, CSc., skladatele, textaře, básníka a hlavního představitele československého protestsongu v letech 1963–1989 Karla Kryla (jednalo se o složité jednání o darovací smlouvě, vyčíslení hodnoty daru, autorských právech ad.), bývalého ředitele Národní galerie v Praze a rektora Akademie výtvarných umění profesora Milana Knížáka, někdejšího ministra financí Ing. Leopolda Léra, CSc., bývalého ministra vlád ČSR a vědce prof. Ing. Karla Löbla, DrSc., právníka a předsedy Hlávkovy nadace prof. JUDr. Václava Pavlíčka, CSc., bývalého předsedy české vlády v rámci federace a bývalého předsedy a dlouholetého místopředsedy Senátu Parlamentu ČR doc. JUDr. Petra Pitharta, dr. h. c. (jednáno v součinnosti s LA PNP), političky KSČ Jarmily Taussigové-Potůčkové, politika KSČM, poslance Evropského parlamentu, filozofa a historika PhDr. Miloslava Ransdorfa, CSc. (jednání v součinnosti s Muzeem dělnického hnutí), politika, novináře a právníka prof. JUDr. Jaroslava Stránského, bývalého ministra zahraničních věcí PhDr. Jaroslava Šedivého, CSc., politika a předsedy agrární strany Antonína Švehly (jednání o převzetí peněžního daru Antonína Švehly ml., který bude využit na nákup archiválií a na restaurátorské práce) ad.

Spolupráce s akreditovanými archivy a péče o archiválie uložené mimo archiv

V roce 2019 jsme úzce spolupracovali také s akreditovanými archivy – Archivem České strany sociálně demokratické (AČSSD) a Všeodborovým archivem Českomoravské konfederace odborových svazů (VOA ČMKOS), v případě VOA především vzhledem k situaci, k níž došlo v souvislosti s prodejem budovy, v níž VOA sídlí. V roce 2019 byl dokončen prodej budovy dosavadním majitelem budovy (Majetkovou, správní a delimitační unií odborových svazů) soukromému investorovi. Zřizovatel VOA, Českomoravská konfederace odborových svazů, nemá od nového majitele garanci dlouhodobého zajištění podmínek další existence VOA. Smlouva s novým majitelem údajně garantuje zachování stávajících podmínek po dobu 6 let, ale hned po předání budovy byla zahájena rekonstrukce, jež komplikuje provoz archivu. Je tedy více než pravděpodobné, že vedení ČMKOS požádá MV o odnětí akreditace archivu a archiválie předá Národnímu archivu. Bylo by nám předáno více než 1 800 bm archiválií a rozsáhlá knihovna (130 – 140 000 svazků, tj. asi 3 bkm).

V roce 2019 průběžně probíhala předarchivní péče v Ústředním archivu Českobratrské církve evangelické, v Benediktinském arcipostavství v Břevnově, Královské kanonii premonstrátů na Strahově, Arcibiskupství pražském a v dalších církevních institucích. Proběhla předběžná jednání s paní Slávkou Švehlovou, tajemnicí Historické komise Bratrské jednoty baptistů, o plánovaném uzavření depozitní

smlouvy a uložení archivu baptistů v Národním archivu. Ze strany baptistů bylo dokončení jednání přesunuto na rok 2020. V roce 2019 se na 1. oddělení obrátila také Konference vyšších představených ženských řeholí s žádostí o výběr dokumentů týkajících se zrušených ženských řeholí. V rámci spolupráce s Benediktinským arciepiškopstvím sv. Markéty v Praze na Břevnově byl také proveden výběr archiválií Broumovského kláštera. 1. oddělení provádí také předarchivní péči v akreditovaném Archivu Židovského muzea v Praze. Výběr archiválií Židovského muzea ve skartačním řízení probíhá každoročně, vždy na přímou žádost.

Zpracování archiválií

V oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí byla věnována pozornost pokračování zpracování fondů církevní proveniencce (Archiv pražského arcibiskupství – Ordinariát, Archiv pražského arcibiskupství IV, Českobratrská církev evangelická – Farní sbor Smíchov byly dokončeny, Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, Maltézští rytíři – české velkopřevorství a konvent Praha, Premonstráti – klášter Strahov).

V roce 2019 byl schválen a zpřístupněn inventář fondu Genealogické sbírky různé. Pokračovaly práce na inventáři k fondu Židovské kontrolní matriky. Nový inventář soupisu listin přejatých z Vojenského historického ústavu je připraven pro zapsání do nové databáze ProArchiv II, tento úkol by tedy měl být definitivně ukončen v roce 2020. Pokračoval průzkum fondu, hrubé třídění a soupis signatur v rámci revize dřívějšího uspořádání a třídění fondu Valdštejniana, Jičín. Za pomoci externího pracovníka pod vedením kmenové pracovnice pokračovala revize inventarizace a konverze inventáře fondu Nová manipulace do databáze Janus.

Nově začaly práce na Katalogu nobilitačních spisů fondu České dvorské kanceláře, který bude rozšířením Evidence dochovaných vyobrazení šlechtických erbů v nobilitačních spisech České dvorské kanceláře. V roce 2019 začala probíhat revize a nová adjustace Sbírkyně typářů.

V souvislosti s digitalizací se pracovalo na zpřístupnění listin po roce 1526 fondů České gubernium – listiny a Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. na českém národním portálu v rámci virtuálního archivu Monasterium (mezinárodní spolupráce s centrem ICARUS). Dokončen byl Soupis pečeti Archivu České koruny. Nadále se zhotovovala metadata ke zdigitalizovanému fondu Archiv českých stavů – Reversy k zemi (300 záznamů). Pokračovala tvorba metadata pro matriční listiny (prohlášení za mrtva) fondu Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích (4723 záznamů z 8 kart.). Pokračuje zveřejňování matričních zápisů z let 1912–1917.

V rámci revitalizace mapového depozitáře byla prováděna revize a nové ukládání map Sbírkyně map a plánů, probíhala revize a nové ukládání map fondu

Reambulované mapy. Přemístěny a zatím provizorně uloženy musely být i Staré katastrální mapy A. Zrevidována a uložena do nových obalů byla také Sběrka grafických listů.

V oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1848–1918 pokračovalo zpřístupnění fondu České místodržitelství – všeobecné probíhající po jednotlivých signaturách. V roce 2019 se pracovalo pouze na signatuře 27 (technické školství) a 20 (vystěhovalectví). Intenzivně se pracovalo na kontrole a vytvoření nové pomůcky pro fond Policejní ředitelství Praha I – prezidium 1916–1920. Dokončen byl inventář menšího fondu Zemský pomologický ústav Praha Troja.

Oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1918–1945 pracovalo na prohloubeném inventáři fondu Prezidium ministerstva vnitra (dříve fond SÚ MV ČR č. 225). Bylo dokončeno období 1918–1924, provedena redakce textu, dokončují se opravy a připravuje se úvodní text k této části pomůcky. Paralelně probíhalo zpracování 2. manipulačního období (1925–1930), z něhož je v současné době hotovo celkem 118 kartonů. Pokračováno bylo v inventarizaci a bylo zpracováno dalších 10 kartonů fondu Úřad řííšského protektora v Čechách a na Moravě (dř. fond SÚ MV ČR č. 114). V témže fondu, v části nazvané Pověřenec pro nadace (v souvislosti s likvidací nadací za nacistické okupace) byl sepsán obsah kartonů 1545–1549, tj. originály a opisy nadačních listin a stanov. Reinventarizoval se fond Okupační vězeňské spisy. Prohlubovány byly pomůcky k fondům Ministerstvo zemědělství, Praha I (1935–1951), Policejní ředitelství, Praha – evidence obyvatelstva, část domovní archy, Policejní ředitelství Praha II – prezidium, Ministerstvo školství I a Sčítání obyvatelstva Republiky československé v roce 1930.

Oddělení fondů státní správy z let 1945–1992 rozvinulo slušně zpracování fondů navzdory dalším úkolům. Bylo vypracováno pět nových archivních pomůcek: inventář fondu Státní úřad plánovací I 1945–1949 (1950), (schválen), dílčí inventář fondu Ministerstvo dopravy I, Praha – Výstřižkový archiv (schváleno), inventář fondu Státní úřad plánovací I 1945–1949 (1950), (schváleno), dílčí inventář fondu KSČ-ÚV (1945–1989)-Antonín Novotný-tajné, Praha (schváleno), o dílčí inventář fondu KSČ – Ústřední výbor 1945–1989, Kancelář tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše 1977–1989 (dokončen koncem roku 2019, probíhá lektorace), inventář fondu Československé závody sklářské, n. p. Praha 1946–1951 (dokončen koncem roku 2019, probíhá lektorace). K fondu Ministerstvo financí II bylo vyhotoveno 155 rejstříkových hesel k 8 kartonům.

Další zpřístupňovací práce probíhaly ve fondech Státní úřad plánovací II, Ministerstvo vnitra ČSR/ČR, Praha – CSÚ, Ministerstvo vnitra II, Ministerstvo zemědělství II – 9. Odbor, Československá akademie zemědělská – federální, Ministerstvo školství a kultury, Praha – Ústřední likvidační správa, Ministerstvo zdravotnictví ČSR, Ústav vědeckých lékařských informací, Lesprojekt – ústav pro hospodářskou úpravu lesů, Brandýs nad Labem, DAREX, organizace zahraniční-

ho obchodu, TUZEX, organizace zahraničního obchodu, Rozhodčí soud při Československé obchodní komoře, organizace zahraničního obchodu, Československá námořní plavba, a. s., Čechofracht, a. s., Polytechna, organizace zahraničního obchodu, Národní sčítání 1950.

Dále se zpracovávaly dílčí fondy KSČ – Ústřední výbor z období 1945–1989. V oddělení kontroly výkonu spisové služby, fondů státní správy po roce 1992 a elektronických dokumentů byly přemanipulována přejímka z Ústavu pro informace ve vzdělávání do archivních kartonů, proběhlo hrubé pořádkání fondu Ministerstvo zdravotnictví – Český inspektorát lázní, Karlovy Vary, fondu Centrum kupónové privatizace, fondu Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, fondu Středisko cenných papírů, fondu Vězeňská služba ČR. Adjustace spolu s vypracováním podrobnějších seznamů pak proběhla ve fondech CzechTrade, Úřad předsednictva vlády, Generální ředitelství cel, Vrchní státní zastupitelství v Praze,

V oddělení fondů nestátní provenience a archivních sbírek pokračovalo zpřístupnění několika částí složitého fondu Rodinný archiv toskánských Habsburků: Listiny, Josef Ferdinand, Leopold II. /2 část, Leopold II. – Dodatky.

U Sbírký map a plánů a ve Sbírcé montánních map v roce 2020 dojde ke konverzi stávajících pomůček do nového pořádacího softwaru ProArchiv a bude nutná kontrola migrace dat. Vnitřní oponenturou v rámci oddělení prošly dokončené inventáře: Český svaz protifašistických bojovníků – soutěž historických, vzpomínkových a dokumentačních prací, Spolek pro chemickou a hutní výrobu (části Technický sekretariát, Výrobní postupy a Výzkumné zprávy), Stavební družstvo zaměstnanců státních lesů a statků. Probíhá zapracování připomínek. Inventář Sudetoněmecká strana – dodatky II je odevzdán a probíhá lektorace. V roce 2019 byly schváleny inventáře k fondům Špiritová Alexandra a Czernin Ottokar.

Zpracování probíhalo i u foto-, fono- a kinodokumentů. V roce 2019 byla schválena archivní pomůčka k souboru Bruner-Dvořák Rudolf.

Zpracování fotografií fondu Druhá světová válka představuje dlouhodobý úkol. Soubor je vzhledem k nevyhovující původní pomůcce nově databázově zpracováván. Dokončena je necelá polovina fondu, ke zpracovaným záznamům jsou zároveň připojeny náhledy. Byl proveden export do databáze ProArchiv. Souběžně probíhající digitalizace byla dokončena v létě roku 2018.

Pořádací resp. inventarizační práce na souboru nitrocelulóзовých kinofilmů s reportážemi z různých akcí SdP a NSDAP v Sudetech fondu Henlein Konrád o rozsahu více než 48 tisíc polí probíhají nárazově vzhledem k tomu, že jsou zcela závislé na výstupech z digitalizace (náhledy). Počátkem roku 2018 bylo dokončeno vytváření archivní pomůčky fondu Pluhař Josef. Fotografický archivní soubor, obsahující 1 286 archiválií, byl databázově zpracován do 1 113 evidenčních jednotek. V roce 2018 byla dokončena digitalizace fotografií, zahájena kontrola digitalizovaných re-

produkcí a označení fotografií ukládacím číslem u dílčího fondu Kriegel František, MUDr. – fotografie. Soubor Sběrka Klement Gottwald o rozsahu 9,69 bm obsahuje 1 277 negativů různých formátů uložených v šanonech a 14 439 náhledových fotografií vylepených v 15 albech. Jedná se o snímky vztahující se k osobě Klementa Gottwalda jako předsedy vlády, prezidenta republiky, k jeho stranické činnosti aj. Přes existenci soupisu, vytvořeného v Archivu Ústavu dějin Komunistické strany Československa v roce 1958, se fakticky jedná o nezpracované archiválie. S ohledem na Základní pravidla byly doplňovány ve sbírce Fotodokumentace 1897–1981 chybějící datace u jednotlivých záznamů, včetně rejstříků. V roce 2019 byly zpracovány fotografické archiválie fondu Centrotex, organizace zahraničního obchodu – kinematografické filmy a fotografie, Praha (převážně barevné diapozitivy a negativy, v menším počtu i fotografie na papírové podložce).

Fotografická pozůstalost vysokoškolského pedagoga (ČVUT, FAMU) a fotografa doc. Ing. Jiřího Všetečky o rozsahu 37 bm byla předána archivu na jaře 2019 na základě darovací smlouvy. Obsahuje velké množství pozitivů, diapozitivů a negativů (v řádu stovek tisíc kusů) v různých formách, formátech a způsobech uložení, dále autorovy publikace a jejich makety, účty, korespondence, kompaktní disky, audiokazety, několik trojrozměrných předmětů aj. Po převzetí tohoto rozsáhlého archivního souboru probíhalo jeho třídění, a to především z důvodu badatelských požadavků a využití pro výstavy.

Zpracování kinematografických filmů (inventarizace, katalogizace) a jejich následné poskytování badatelům je odvislé od jejich fyzického stavu a od finančních možností archivu. V roce 2019 byly obsahově zpracovány archivní soubory obsahující kinematografické filmy, které byly předtím digitalizovány. Jedná se o Federální úřad pro tisk a informace – obrazové a zvukové záznamy, Praha.

Dílčí archivní soubor KSČ – Ústřední výbor 1945–1989 – obrazové a zvukové záznamy, Praha obsahuje celkem 188 ukládacích jednotek, obsahující kinematografické filmové pásy (duplikační kopie, kombinované kopie, negativy obrazu, negativy zvuku) se záznamem z politického procesu s Rudolfem Slánským a spol., který vyrobilo Studio zpravodajských filmů Praha v roce 1952. V druhé polovině roku 2018 došlo k průběžné externí digitalizaci filmů (Kinosevis, s. r. o., Zlín) a souběžně s tím i k třídění a obsahovému zpracování na úrovni složek v MS Word, které pokračovalo i na počátku roku 2019, kdy byly takto zpracovány negativy obrazu a zvuku (celkem 96 jednotek popisu). Vše bylo zpracováno pro fond Slánský Rudolf – obrazové záznamy. Obsahuje dva filmové záznamy z rodinného prostředí Rudolfa Slánského a skupiny mladších osob odjíždějících z Prahy na venkov.

V roce 2019 proběhlo po digitalizaci videokazet VHS obsahově zpracování kinematografických filmů z dílčího archivního souboru Ministerstvo vnitra ČR – obrazové a zvukové záznamy, část videokazety (10 kza).

Z nezpracovaného archivního souboru Mezinárodní organizace novinářů, Kodaň, Praha byly vybrány kinematografické filmové pásy, magnetofonová páska a videokazeta. Ty byly po kontrole a ošetření (ve spolupráci s restaurátory) seříděny a popsány v MS Word. Jedná se celkem o 17 jednotek popisu.

Další zpracování probíhalo ve fondu Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka – kinematografické filmy, Kusý Jaroslav, Sviták Ivan, Centrotex, Strojimport.

Při zpracování zvukových archiválií je prioritně věnována pozornost především konverzi do digitální podoby, a to především z důvodu nestability původního nosiče. Z dílčího souboru záznamů ze zasedání předsednictva vlády republiky (Úřad předsednictva vlády ČSSR/ČSFR – zvukové záznamy) byly v roce 2019 popisovány nahrávky z období dubna a května 1990. V rámci testování pořadací aplikace ProArchiv pokračovalo zpracování dílčího souboru zvukových archiválií Domu slovenské kultury, a to jeho dvou programových cyklů – pořad „Slova na strunách“ a literárně-dramatický pořad rozhovorů s umělci „Herecké zastavenie“.

Soupis pečeti

Při Soupisu pečeti bylo pořízeno 1102 záznamů pečeti listin fondu Archiv České koruny. Celkem databáze obsahuje 5884 záznamů. Práce jsou ukončeny.

Seznam nových archivních pomůcek

Sbírký genealogické – různé 1556–2007. Inventář, 2019, 52 s., Věra Beránková – Rastislav Luz – Petr Mareš, 130 jednotek popisu [17 listin do roku 1850, 7 listin po roce 1850, 14 kartonů, 19 rolí, 32 grafických listů, 106 samostatných pečeti].

Zemský pomologický ústav Praha Troja 1872–1952. Inventář, 2019, 846 s., Jiřina Junčová, 156 jednotek popisu [152 úředních knih, 1 podací protokol, 1 karton].

Ministerstvo dopravy I, Praha – Výstřižkový archiv. Inventář, 2019, 7 s., Vít Šebesta, 7 jednotek popisu [13 kartonů].

Státní úřad plánovací I 1945–1949 (1950).

Inventář, 2019, 137 s., Alena Nosková – Adam Zítek, 762 jednotek popisu [236 kartonů, 15 podacích protokolů, 1 index].

KSČ-ÚV (1945–1989) – Antonín Novotný – tajné, Praha. Dílčí inventář, 2019, 252 s., Milena Marešová – František Štverák – Adam Zítek, 927 jednotek popisu [79 kartonů].

Rodinný archiv toskánských Habsburků – Listiny 1606–1900. Dílčí inventář, 2019, 17 s., Jan Kahuda, 40 jednotek popisu [25 listin do roku 1850, 15 listin po roce 1850].

Rodinný archiv toskánských Habsburků – Josef Ferdinand 1891–1913. Dílčí inventář, 2019, 14 s., Pavel Koblasa, 33 jednotek popisu [2 podací protokoly, 17 kartonů].

Czernin z Chudenic Ottokar 1903–1919. Inventář, 2019, 21 s., Martin Klečacký, 162 jednotek popisu [2 kartony].

Špiritová Alexandra, Mgr. (1873) 1936–2013. Inventář, 2019, 19 s., Jan Krlín, Jan Kahuda, 268 jednotek popisu [15 kartonů, 2 kartotéky, 7 tubusů, 9 fotoalb, 216 fotografií na papírové podložce, 2 předměty faleristické povahy].

Bruner-Dvořák Rudolf. Manipulační seznam 2. typu, 2019, 30s., Iveta Mrvíková, 191 jednotek popisu [27 fotografií na papírové podložce, 164 fotografických desek].

Využívání archiválií

Badatelny

V uplynulém roce studovalo ve studovně oddělení fondů samosprávy a státní správy do roku 1848 a církevních institucí 482 badatelů (454 domácích, 28 cizinců), kteří zde vykonali 2144 badatelských návštěv (2029 návštěv domácích badatelů, 115 návštěv cizinců). Návštěvnosti odpovídá i pohyb archiválií: 6230 zapůjčených evidenčních jednotek; 45 evidenčních jednotek bylo zapůjčeno na základě reversů.

V roce 2019 bylo zaregistrováno v centrální badatelně NA v Praze na Chodovci celkem 1663 badatelů. Z celkového počtu badatelů bylo 249 cizinců. Badatelé uskutečnili celkem 5509 badatelských návštěv (z toho 753 zahraničních).

V Informačním systému Badatelna bylo zaevidováno celkem 26 373 objednávek. Nejvíce vytěžovaným archivním souborem bylo Policejní ředitelství v Praze -5745 objednávek ze všech částí fondu. Následuje archivní soubor ÚV KSČ-3478 objednávek a Ministerstvo školství 614 objednávek. V roce 2019 bylo v badatelně pořízeno celkem 14 471 reprodukcí archiválií pro badatele i pro služební potřebu.

Správní činnosti – opisy, výpisy a kopie pro občany, veřejnou správu, soudy, rešerše

V elektronickém systému spisové služby GINIS bylo v roce 2019 zaevidováno celkem 4705 jednotlivých žádostí. Datovou schránkou bylo přijato 2149 a odesláno 2299 datových zpráv. Z celkového počtu 4 554 spisů bylo 2135 č.j. spisů vyřízeno v režimu správní nahlédací agendy: 675 spisů se týkalo státního občanství a sčítání lidu (o cca 100 méně než v loňském roce, kdy klesla agenda o 200 kusů); 288 č.j. spisů se týkalo agendy 3. odboje dle zákona č. 262/2012 Sb. (opět malý pokles oproti roku předchozímu) a 633 č.j. – majetkových záležitostí (z toho zákon č. 428/2012 Sb. – 11 č.j., což je nárůst o více než sto žádostí); 261 spisů bylo vyřízeno v rámci agendy badatelské, 274 spisů se týkalo poskytnutí souhlasu s jednorázovým užitím reprodukcí archiválií. Rešerše a reprodukce archiválií byly zpracovány pro 659 domácích a 272 zahraničních žadatelů.

Správní agendy vyplňují většinu pracovního času ve dvou odděleních Národního archivu – oddělení fondů samosprávy a státní správy z let 1918–1945 a oddě-

lení fondů státní správy z let 1945–1992. Jednalo se především o žádosti týkající se nemovitého majetku, žádosti ukrajinských občanů o doložení československého státního občanství, státoobčanské žádosti a žádosti dle zákona č. 262/2011 Sb.

Výstavy

Vlastní výstavy

V roce 2019 věnoval Národní archiv značné úsilí přípravě vlastní výstavy Havel na Hrad. Příběh roku 1989 (autorka Zora Machková) realizované ve dnech 6. 11. – 15. 12. 2019 u příležitosti třicátého výročí přelomových událostí roku 1989. Výstava představila bohatství archivních fondů a sbírek Národního archivu odborné i laické veřejnost se zájmem o historii našeho státu. Výstavu navštívilo celkem 1327 návštěvníků. Výstava se setkala i se zájmem ze strany škol a byla přijata veřejností velmi kladně. O výstavě referovala řada českých deníků a Český rozhlas, reportáž z výstavy přinesla i Česká televize.

Ad mandatum domini Regis: Z královské kanceláře a knihovny Václava IV. Národní archiv ve spolupráci s Oddělením rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR k výročí 600 let od úmrtí římského a českého krále Václava IV. Národní archiv, 3.–20. září a 19. listopadu–20. prosince 2019, Národní knihovna ČR, 24. září–16. listopadu 2019. V roce 2020 bude přeneseno do budovy Chodovec.

Pavel Tigríd. Hlas svobody, Národní archiv a Národní muzeum, přenesena panelová část výstavy do vestibulu Národního archivu, 8. dubna až 31. května 2019 Strážce státu. Rezort vnitra a vznik Československa, bannerová výstava pro příležitost zpřístupnění části historické budovy Ministerstva vnitra na Letné o státním svátku 28. 10. 2018, v roce 2019 putovní výstava v budovách Ministerstva vnitra a v dalších institucích v rámci rezortu.

Handel im Herzen Europas: deutsch-tschechoslowakische Wirtschaftsbeziehungen 1918–1992, 5. prosince 2018 až 4. února 2019 putovní výstava v Bavorském hlavním státním archivu v Mnichově. Česká verze této výstavy, tj. Obchodování v srdci Evropy – československo-německé hospodářské vztahy 1918–1992, od 7. října do 1. listopadu 2019 v prostorách Moravského zemského archivu v Brně. Na podzim roku 2019 bylo dojednáno s Muzeem města Ústí nad Labem představení obou jazykových verzí výstavy v jeho prostorách, a to od ledna do března 2020.

Připravované výstavy

Translokační plány židovských obydlí v 18. století. Národní archiv, září–říjen 2020

Bílá hora v českých dějinách. Národního archivu a Opatství Venio– klášter benediktinek Praha – Bílá Hora, 9. září – 29. listopadu 2020, v poutním areálu P. Marie Vítězné na Bílé Hoře. Paralelní výstava v prostorách budovy archivu Milady Horákové.

Spolupráce na výstavách a zápůjčky

Klášter Svatého Kříže v městě Písku od lidí zlých, kacířských zkažen jest. Prácheňské muzeum v Písku, 14. srpna – 29. září 2019.

Český a římský král Václav IV. Gotické umění krásného slohu kolem roku 1400. Správa Pražského hradu, 16. srpna – 3. listopadu 2019.

Litoměřický biskup Emanuel Arnošt z Valdštejna a jeho svět. Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 6. prosince 2019 – 8. března 2020.

Neoklasicismus mezi technikou a krásou: Pietro Nobile (1776–1854) v Čechách. Západočeská galerie v Plzni, 19. listopadu 2019 – 9. února 2020.

Sametová revoluce. Historická budova Národního muzea, Praha; 17. prosince 2019 – 30. března 2020.

European Digital Treasures. Mezinárodní multimediální výstava. Spolupořadatel ICARUS. Restless Youth“/ Neklidné mládí. Dům evropských dějin při Evropském parlamentu v Bruselu European Parliament – House of European history, Brusel, zahájení duben 2019

Pavel Aretin z Ehrenfeldu: mapa mezi defenestrací a Bílou horou. Přírodovědecká fakulta UK, 15. května – 30. září 2019. V lednu – únoru 2020 přenesena do budovy Národního archivu Chodovec.

Pravda vítězí (Československo 1918–1992). Děkanát Technické univerzity v Liberci, připraveno Národním archivem ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd České republiky, v. v. i.

Praha ve službách Československého červeného kříže. Muzeum hl. m. Prahy. Venkovní panelová výstava umístěna před hlavní budovou muzea na Florenci. Vernisáž 19. března 2019.

Zdeněk Nejedlý známý? Neznámý? Svědectví fotografií. Vestibul Národního archivu, 21. února – 5. dubna 2019. Putovní výstavy připravena ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem Akademie věd České republiky v. v. i..

Advokáti proti totalitě, Česká advokátní komora, výstava zahájena 5. 11. 2019.

Rytíři nebes – 311 stíhací peruť, výstava zahájena 15. 10. 2019 v Brně

Kancléř Metternich a jeho vize míru. Vestibul Národního archivu; 7. června–31. července 2019, připraveno ve spolupráci s Národním památkovým ústavem,

Velký malý muž – Milan Rastislav Štefánik. Vestibul Národního archivu; 11. září–30. října 2019, připravil Slovenský národný archiv (SNA) u příležitosti 100. výročí úmrtí generála Štefánika. Doplňeno dvěma panely z fondů Národního archivu

Spolupráce s médii

V roce 2019, stejně jako v předchozích letech, spolupracoval Národní archiv s médii. O kmenové výstavě Národního archivu připravené k třicátému výročí události listopadu 1989 Havel na Hrad. Příběh roku 1989 referovala řada českých

deníků (MF Dnes, Právo, Blesk) a Český rozhlas, reportáž z výstavy přinesla i Česká televize v rámci zpravodajského bloku Studio 6. Informace o výstavě a doprovodných přednáškách přinesly také některé internetové portály.

Znovu otevřený případ úmrtí Jana Masaryka přinesl zvýšený zájem o natáčení souvisejících dokumentů uložených v Národním archivu Česká televize a internetová televize Seznam. Česká televize rovněž natáčela reportáž o převzetí archiválií Association Olga Havel Branche helvétique ze Švýcarska. S Českým rozhlasem jsme spolupracovali na přípravě rozhlasového seriálu o historii Dálnice D1. Drobné vstupy se pak objevovaly aktuálně i k jiným tématům. Dne 14. září 2019 probíhalo natáčení České televize Ostrava pro cyklus Osudová setkání (Metternich – Zaháňská). Miroslav Kunt pokračoval v přípravě komentovaných historických filmů s železniční tematikou pro pořad Pozor vlak! (společnost AŽD, Jiří Dlabaja), který je k dispozici na Youtube a vysílán na televizní stanici Sport5TV.

Značné časové nároky si vyžádala spolupráce Jiřího Křesťana na dokumentárním filmu České televize o Zdeňku Nejedlém „Rudý dědek. Muž s peřím ve vlasech“ (režisér Josef Císařovský). Jmenovaný pracovník se podílel jako odborný konzultant a komentátor-moderátor na filmu, který bude mít premiéru 26. února 2020 na ČT art. Jmenovaný vystoupil rovněž 17. května 2019 v pořadu ČT 1 a ČT 24 Studio 6 po udělení 3. ceny Gloria musaealis litomyšlské výstavě Já jsem... Zdeněk Nejedlý (viz kapitola o výstavách). Týž rovněž spolupracoval jako konzultant a zajistil rešerši ve fondech archivu pro PR oddělení fotbalového klubu AC Sparta pro osvětovou kampaň proti antisemitismu a rasismu. Šárka Steinová, Filip Paulus a někteří restaurátoři se podíleli jako konzultanti na přípravě pořadu Věda 24, věnovanému na ČT 24 dne 2. června 2019 problematice restaurování plánů z 18. století.

V listopadu 2019 proběhlo v České televizi natáčení rozhovoru s Alenou Šimánkovou pro dokumentární film Martina Vadase o procesu s Rudolfem Slánským.

Koncem roku se na nás obrátila francouzská produkce Constance films, Paris s obnovenou žádostí o povolení natáčet film v prostorách Národního archivu, při kterém by byly použity dokumenty z fondu ÚV KSČ a pohovořeno o roli Národního archivu.

Exkurze

V oddělení nejstarších fondů se v roce 2019 uskutečnilo 18 exkurzí, jichž se zúčastnilo celkem 214 návštěvníků. Na Chodovci se uskutečnilo celkem 28 exkurzí s celkovým počtem 463 účastníků.

Knihovna

V uplynulém roce knihovna fungovala v základních činnostech a službách na takové úrovni, aby opět dostala rozsahu služeb uživatelům, daném a vyplývajícím z jejího postavení základní knihovny se specializovaným fondem dle §12 zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb a splnit nebo pokračovat v řadě úkolů specifického, dlouhodobého a mimořádného charakteru. V konkrétní podobě toto představuje širokou škálu úkolů a činností v oblasti péče o historické knihovní fondy a sbírky, které jí byly v procesu minulých let svěřeny do péče, úkolů v oblasti tvorby a zpřístupňování oborově zaměřeného knihovního fondu archivní knihovny, tvorby a zpřístupňování informačního oborového fondu, ať již v podobě oborových dokumentačních databází nebo v podobě sestavování a vydávání oborových bibliografií, úkolů a činností v oblasti využívání těchto fondů formou poskytování nejrůznějších služeb výpůjčních, referenčních a řady specifických služeb knihovny – při využití nových technologií – širokému okruhu uživatelů knihovny. Knihovna Národního archivu je veřejná knihovna. S více jak půl milionem svazků je největší archivní knihovnou v České republice. Zpřístupňuje domácí a zahraniční knihovní dokumenty, především z oborů archivnictví, dějin správy a práva, historie a pomocných věd historických.

V roce 2019 registrovala knihovna 298 čtenářů, kteří uskutečnili 23 595 výpůjček. Celkem 49 výpůjček bylo realizováno prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby.

V závěru roku proběhla reinstalace a upgrade (verze 5.4.2) systému Kramerius. V ostatních knihovních systémech docházelo pouze k standardním úpravám.

Knihovna pokračuje ve spolupráci se Souborným katalogem ČR (dále jen SK ČR), kam pravidelně zasílá záznamy monografií. Od roku 2019 se do SK ČR dávko- vě zasílají i nové záznamy seriálů. Celkem bylo do SK ČR zasláno 24 524 záznamů monografií a 826 záznamů seriálů (údaje k 31. 12. 2019).

Na adrese <https://kramerius.nacr.cz/> zpřístupňuje knihovna především výsledky projektu Digitalizace dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru v podprogramu VISK7 (Kramerius). Druhá etapa projektu digitalizace rozsáhlých vládních novin Prager Zeitung pokračovala částí leden 1830 až březen 1839 (celkem 37 svazků, tzn. 38 392 stran včetně metadat). Mimo projekt VISK7 pak knihovna digitalizovala 41 svazků titulu Výroční zpráva Ministerstva dopravy za rok... pro léta 1954–1989 a 1 svazek Statistická ročenka republiky Československé 1948.

Do knihovny bylo v roce 2019 nakoupeno 612 knihovních jednotek. Svázaná periodika byla zapsána v počtu 117 nových jednotek a 52 svazků novin. 598 publikací bylo získáno zdarma formou darů, výměn, povinných výtisků badatelů, přejímek a z produkce Národního archivu. Knihovna odebírala 356 titulů (398 exemplářů) časopisů. Celkem bylo do knihovního systému zaevidováno 1 327 knihovních jednotek, další přírůstek zůstávají v pomocných evidencích.

Do depozita Maltéžská knihovna, resp. Knihovna Frà Horkého byl začleněn 1 starý tisk, 17 svazků tisků 19. a 1. poloviny 20. století a 15 svazků moderních rádo- vých tisků předaných Českým velkopřevorstvím maltéžského řádu. Také se usku- tečnila přejímka 625 publikací vyčleněných z osobního fondu Marie Kaplanové.

Kromě zpracování ročních přírůstků se knihovna také věnovala zpětnému zpracování starších fondů.

V roce sběru 2019 bylo celkem nahlášeno do Rejstříku informací o výsledcích (RIV) 37 výsledků vědy a výzkumu NA, z toho bylo předáno poskytovatelům: Mi- nisterstvo vnitra (29 výsledků), Grantová agentura ČR (7 výsledků), Ministerstvo kultury (1 výsledek). Jako excelentní výsledek byla nahlášena publikace: ŠEPTÁK, Miroslav. Mezi demokracií a autoritářstvím: rakouská vnitřní a zahraniční poli- tika v letech 1931–1934. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2806-8. Publi- kační činnost pracovníků, kterou zpracovává knihovna v rámci bibliografických činností, je součástí této zprávy.

Knihovna již čtvrtým rokem spolupracuje s Historickým ústavem AV ČR na vytváření mezinárodního projektu Souborného katalogu Bibliografie české a slovenské historiografie. Katalog vznikl jako výstup projektu velkých infra- struktur pro VaVaI Bibliografie dějin Českých zemí. Knihovna pomocí externistů zpracovává Bibliografii českého archivnictví, která zaznamenává českou vědeckou a odbornou knižní produkci v oblasti archivnictví a příbuzných oborů.

Vědecký výzkum

Národní archiv, v souladu s předmětem činnosti stanoveným zákonem o ar- chivnictví, dlouhodobou koncepcí rozvoje výzkumu a v neposlední řadě i histo- rickou tradicí starou více než sto padesát let, pokračoval i v roce 2019 ve svých výzkumných aktivitách. Archiv provádí vědeckou a výzkumnou činnost v oblasti archivnictví, pomocných věd historických a v příbuzných vědních oborech; plní úkoly ústředního vědecko-výzkumného pracoviště na úseku preventivní péče o archiválie, konzervace a restaurování archiválií, uchovávání a zpřístupňová- ní nových forem nosičů informací, včetně dokumentů v digitální podobě; v této oblasti vykonává funkci odborného, metodického a školícího centra. Základním posláním archivů bylo a je uchovat a zpřístupnit informace pro současné a bu- doucí potřeby společnosti. Vědecké, výzkumné a inovační aktivity tedy oscilují kolem tohoto fundamentu a spolu s vývojem společnosti se proměňují reagující na informační poptávku a na vnější rámec existence a fungování archivů, přes- něji na potenciální rizika, znemožňující plnit základní poslání. Národní archiv se stal i na tomto poli uznávanou výzkumnou kapacitou, potvrzenou výsledky a poměrně úspěšným získáváním dotací z nejrůznějších zdrojů na vědu a výzkum. Základní směr výzkumu je definován v dlouhodobé koncepci Národního archivu, nicméně tato koncepce podléhá operativní každoroční vnitřní evaluaci formou

aktualizace pracovního plánu na příslušný rok a reaguje tak na aktuální stav oboru, rozvoj spolupráce s partnerskými institucemi v ČR i v zahraničí a v neposlední řadě rovněž na aktuální potřeby státní politiky a administrativy a její informační poptávku.

Základní výzkum

Národní archiv spravuje archiválie téměř ze všech oborů lidské činnosti v širokém časovém rozpětí od 12. století do současnosti. Organizačně musí být proto odpovídajícím způsobem strukturován a jeho vědeckí pracovníci specializováni. Cílem je získávat přiměřeně množství excelentních grantů v pozici řešitelů nebo spoluřešitelů, tak, aby nedošlo k zahlcení malého počtu servisních pracovníků. Dále je třeba podporovat vědecký výzkum zpracováním a zpřístupňováním vlastních fondů, jejich odbornou fruktifikací v publikačních výstupech edičních, monografických i v podobě dílčích kapitol a statí. Nezanedbatelné je i mapování historie vlastního odboru. Přínosná je v přiměřeně míře spolupráce s ostatními odbornými institucemi na jejich konkrétních projektech. Postupně pronikáme do renomovaných nakladatelství a vlastní aktivity usměřňujeme vědeckou radou a ediční radou s účastí významných externích vědeckých pracovníků.

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – hlavní řešitelé

Grantový projekt GA ČR, reg. č. 16-25192S: Ludvík Salvátor Toskánský 1847–1915. Život a dílo vědce a cestovatele, řešitelka Eva Gregorovičová.

Grantový projekt GA ČR, reg. č. 17-02120S: Česko-německé vztahy v předvečer I. světové války, řešitelka Eva Drašarová.

Projekt DG18P02OVV044 programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI II 2018–2022: Zahradně-architektonická tvorba v období totalitních režimů v letech 1939–1989 na území České republiky, hlavní řešitelka projektu příjemce Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, v.v.i. Šárka Steinová.

Projekt DG16P02R037 programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI II 2016–2020 Obory a bažantnice – opomíjená hodnota kulturního dědictví (spoluřešitelka projektu příjemce Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, v.v.i. Šárka Steinová.

Projekty nepodpořené dotací (spolupráce na projektech jiných příjemců)

Projekt NAKI, DG18P020VV025: Vývoj moderní parlamentní kultury v českých zemích a Československu (Národní muzeum, Masarykův ústav a archiv AV ČR, Ústav pro studium totalitních režimů). Martin Klečacký se podílel na řešení projektu jako koordinátor rešeršní činnosti k jednotlivým poslaneckým biogramům.

Projekt NAKI, DG18P020VV026: Mezinárodní korespondenční síť T. G. Masaryka a vznik ČSR v roce 1918 (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Středisko společných činností AV ČR). Jan Kahuda se podílel na části projektu – edici korespondence TGM – Rakousko.

Jakub Šlouf byl řešitelem projektu Převzetí, upevnění a proměny panství KSČ v Českých zemích 1945–1956, regionální komparace. Jednalo se o interní projekt č. 35 Ústavu pro studium totalitních režimů. Projekt byl úspěšně zakončen vydáním knihy Nervová vlákna diktatury. Regionální elity a komunikace uvnitř KSČ v letech 1945–1956.

Průmyslové dělnictvo v českých zemích v letech 1938–1948, GAČR reg. č. 13-102795. Hlavním cílem projektu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Slezské univerzity v Opavě bylo vydat v letošním roce základní monografii o dějinách dělnictva v letech 1938–1948 a na ni navazující edici klíčových dokumentů. Na edici dokumentů se podíleli odborní pracovníci Národního archivu David Hubený, Zdeňka Kokošková a Monika Sedláková.

Kolektiv pracovníků oddělení, jež spravuje fondy po roce 1945, se podílel na projektech Proměny vězeňství v českých zemích v letech 1965–1992, Revize politických procesů a soudní rehabilitace jejich obětí v komunistickém Československu (Ústav pro studium totalitních režimů), Prosazování marxismu-leninismu ve společnosti (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR).

Projekty podpořené jinou tematickou dotací, IP nebo vlastní výzkum

Korespondenci papežského nuncia na císařském dvoře v Praze Cesare Speciana 1592–1598, sv. 4–5 pro léta 1595–1596 (Alena Pazderová).

Archiv České koruny VI/1 a VI/2, 1419–1468 (Věra Beránková, Denko Čumlivský, Alena Pazderová, Jan Vojtíšek, Lucie Vojtíšková)

Berní rula 16, 17, Kraj Chrudimský sv. I., II. (Iva Čadková, Magda Zahradníková)

Karel Kazbunda: Mé archivní posláná ve Vídni 1919–1923 (Jan Kahuda)

Sborník prací PhDr. Josefa Nožičky, CSc. (Jiřina Juněcová, Jiří Šouša, Vladimír Waage)

100. výročí založení Státní archivní školy, konference Katedry pomocných věd historických a archivního studia FF UK a Národního archivu ve dnech 7.–8. listopadu 2019

C. a k. soukromé a rodinné statky za vlády císaře Františka Josefa I. (Pavel Koblasa).

Vytvoření databáze Rodinný archiv toskánských Habsburků – fotografie (Eva Gregorovičová)

Státní správa na Podkarpatské Rusi (David Hubený)

Vývoj stavebnictví v padesátých letech 20. století (Šárka Steinová, Filip Paulus)

Výstavnictví 1947–1990 (Renata Kuprová)

Aplikovaný výzkum

V této oblasti Národní archiv navazuje na základní výzkum. Společenský i geografický dosah je však u aplikovaného výzkumu mnohem širší. Disponujeme širokou mezinárodní sítí spolupracovníků v řadě projektů financovaných z programů Evropské unie. Vědecké výsledky se snadněji využívají nejen ve vysokoškolské výuce, ale i pro osvětové účely díky jejich digitálnímu rozměru. Část výzkumné produkce u některých témat představují i výstavy. Jejich prezentace v podobě panelových výstav je snadněji přenositelná i do zahraničí, než u reprezentativnějších výstav z originálů. Čilá spolupráce se rozběhla i s partnerským Slovenským národním archivem v Bratislavě, a to nejen při výměně výstav a účastí na konferencích.

Evropské projekty

Také v roce 2019 se oddělení s nejstaršími fondy nadále aktivně podílelo na činnosti mezinárodního centra pro archivní výzkum (International Centre for Archival Research, ICARUS), jehož je Národní archiv zakládajícím členem. K založení došlo v roce 2004. Alena Pazderová a Jitka Křečková jsou členkami představenstva. ICARUS je v současné době neopominutelnou platformou na poli mezinárodního archivního výzkumu směrem k digitálním technologiím významným pro uchování a zpřístupňování celosvětového archivního kulturního dědictví. Je angažován v celé řadě propojujících a propojených projektů v tzv. digital humanities.

Národní archiv je od roku 2017 také asociovaným partnerem projektu Time Machine, z něhož v roce 2019 vznikla Time Machine Organisation (TMO) jako profesní organizace pro mezinárodní spolupráci v oblastech technologie, vědy a kulturního dědictví. Projekt byl původně připravován v rámci rámcového programu EU pro výzkum a inovace s názvem Horizont 2020 a programu financování FET Flagships (Future and Emerging Technologies). Na přípravě projektu se podílely týmy odborníků z mnoha evropských institucí.

Povinností Národního archivu v rámci projektu Community as opportunity, the creative archives' and users' network (CO:OP), který skončil v listopadu roku 2018, byla spolupráce na virtuálním archivu Topotéka, který umožnil ukládání místních historicky relevantních materiálů pocházejících většinou ze soukromých rukou, které je možno zpřístupňovat veřejnosti. Do Topotéky byly zařazeny 3 obecní archivy, na nichž pod odbornou gescí pracovníků Národního archivu spolupracovali místní kronikáři společně s obyvateli obcí a vytvářeli tak své virtuální obecní archivy fotografií a dalších dokumentů.

Aktivity

Dne 1. září 2018 začal ze strany Národního archivu probíhat grantový projekt HOME – History of Medieval Europe, identifikační kód 8F18002, hlavní řešitelka

za Národní archiv: Jitka Křečková. Hlavním realizátorem projektu je francouzský Institut de Recherche et d'Histoire des Textes (IRHT), který je provozován Národním výzkumným centrem (Centre national de la recherche scientifique). Projekt je zaměřen na zpracovávání textů naskenovaných dokumentů středověkých kanceláří. Institucionální podporu poskytuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na základě výzvy s názvem „Digitální dědictví“ (Digital Heritage) v rámci iniciativy společného programování „Kulturní dědictví“ (JPICH), do kterého se Česká republika zapojila. Pět vědeckých pracovníků oddělení nejstarších fondů archivu připravuje korpus listin v německém, latinském a českém jazyce, na nichž je automatické rozpoznávání zkoušeno. Následně by mělo být automatické rozpoznávání textů aplikováno na portál projektu Monasterium (zprístupněné digitalizované evropské listiny).

Ve dnech 27. – 29. března 2019 se konalo zasedání ICARUS v Pule spojené s mezinárodní konferencí Interactive Archives: Digital Challenges & Collaborative Networks, a ve dnech 23. – 25. září 2019 v Bělehradě, spojené s mezinárodní konferencí Archives and Archival Research in the Digital Environment.

Ve dnech 10. – 11. října 2019 se Jitka Křečková a Kateřina Zenklová zúčastnily konference Time Machine 2019, která se konala v Německém muzeu hygieny v Drážďanech. Konference byla platformou pro sdílení zkušeností mezi společnostmi a firmami vyvíjejícími nové technologické programy pro humanitní obory a mezi akademickými, archivními a dalšími kulturními institucemi celé Evropy.

V roce 2019 byla dokončena digitalizace pečetí Archivu České koruny a vytváření příslušné databáze Soupisu pečetí Archivu České koruny. Tyto práce v letech 2015–2018 probíhaly v rámci plnění závazků projektu Community as opportunity, the creative archives and users' network (zkratka CO:OP). Po dokončení tvorby metadat obsahuje databáze pečetí celkem 5884 záznamů, v roce 2019 bylo zhotoveno 1102 záznamů.

Projekty podpořené tematickou dotací – domácí, spoluřešitelé, v přípravě

Národní archiv připravil a podal ve spolupráci s Výzkumným ústavem meliorací a ochrany půdy, v.v.i. žádost o podporu projektu v rámci 3. veřejné soutěže Programu na podporu aplikovaného společenskovědního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací ÉTA s názvem Geografické informační systémy a plnění povinností legislativy v oblasti archivnictví.

Projekty podpořené tematickou dotací – domácí, spoluřešitelé

Projekt Programu bezpečnostního výzkumu Ministerstva vnitra ČR Analýza zpracování osobních údajů v archiváliích, identifikační kód VI20192022125, hlavní řešitel Státní oblastní archiv v Praze. Projekt byl zahájen v červenci 2019 a bude ukončen v prosinci 2022.

Projekty podpořené tematickou dotací – spolupráce

Výzkumný úkol Ministerstva spravedlnosti ČR a Vězeňské služby ČR Uložení ostatků popravených a vězňů politických vězňů.

Mezinárodní projekt proti totalitě Mene Tekel (Národní archiv, Univerzita Karlova, Ústav pro studium totalitních režimů, Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Proměna venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století. Projekt podporovaný MKČR v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity – NAKI (Ústav dějin umění Akademie věd, České republiky v. v. i. ve spolupráci s Českým vysokým učením technickým v Praze, Fakultou stavební).

Dokumentace historických staveb sloužících pro zpracování chmele. Financováno z programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity republiky (NAKI) financovaného Ministerstvem kultury České republiky.

Mezinárodní výzkumný projekt COURAGE (Kulturní opozice – porozumění kulturnímu dědictví disentu v zemích bývalého socialistického bloku), financovaný z Horizont 2020, Rámcového programu pro výzkum a inovace EU.

Projekty podpořené tematickou dotací a částečně z institucionální podpory vědy

Politické procesy. Projekt kompletního zpřístupnění materiálů z politických procesů formou internetového portálu (Národní archiv, Český rozhlas, Ústav pro studium totalitních režimů, vedoucí projektu Marek Janáč z Českého rozhlasu).

Také v roce 2019 jsme věnovali maximální pozornost filmovým archiváliím, které byly nalezeny v březnu 2018 v Panenských Břežanech. Ihned po jejich převzetí jsme společně s restaurátory zahájili průzkum fyzického stavu a bylo zjištěno, že veškeré filmové záznamy byly zhotoveny na hořlavý materiál, který již vykazuje některé fáze rozkladu (počáteční i pokročilé). Digitalizace filmových pásek (Kinoservis s.r.o. ve Zlíně) byla dokončena v roce 2018 a průběžně jsme digitalizovaná data (celkem cca 150TB dat filmových záznamů) jak zvuková (digitalizoval AČRo), tak i filmová zpřístupňovali veřejnosti na webových stránkách NA. V roce 2019 byly filmové pásky (48ks) s negativním záznamem (originál) uloženy na bezpečnou filmovou podložku (Kinoservis). Proběhla též kompletace přepisů stenografických záznamů z procesu s Rudolfem Slánským. Proces bylo nutno rekonstruovat z dokumentů čtyř fondů (ÚV KSČ, Generální prokuratura, Nejvyšší soud, Správa sboru nápravné výchovy) uložených v oddělení fondů státní správy z let 1945–1992 Národního archivu.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, mezinárodní, částečně z institucionální podpory vědy

Pokračovaly přípravné práce na chystaném mezinárodním projektu edice archivních materiálů k československo-polským vztahům z fondů komunistic-

kých stran v letech 1945–1989. Byl ustanoven tým spolupracovníků z české strany a dále probíhala jednání s představiteli polské archivní správy (Naczelnia Dyrekcja Archiwów Państwowych) a s Archiwum Akt Nowych.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – mezinárodní spolupráce

Výstava Domu evropských dějin při Evropském parlamentu v Bruselu/European Parliament – House of European history, Brussel nazvaná Restless Youth/Neuklidné mládí.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – domácí spolupráce

Výstava Pavel Tigrid. Hlas svobody. Výstava realizovaná ve spolupráci s Národním muzeem. V roce 2019 byla přenesena panelová část výstavy do Národního archivu, kde ji bylo možno shlédnout ve dnech 8. dubna–31. května 2019.

Výstava Advokáti proti totalitě České advokátní komory, výstava Rytíři nebes – 311 stíhací peruť – zahájena 15. října 2019 v Brně. I v těchto případech byly provedeny rešeršní práce a poskytnuty digitalizáty.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, částečně z institucionální podpory vědy

Slovník představitelů politické správy v letech 1850–1918 (Martin Klečáček, Pavla Lutovská, Jan Kahuda, Pavel Koblasa)

Nacistická okupační správa v Protektorátu Čechy a Morava a její představitelé (Zdeňka Kokošková, Monika Sedláková a Jaroslav Pažout)

Slovník představitelů československé meziválečné justice (Jan Kouřimský, Helena Nováčková a Alena Skipalová)

Biografický slovník železničářů (pracovní název) zahrnující období 19. a 20. století (Miroslav Kunt).

Databáze obyvatel Prahy 1850–1918 (Milan Vojáček, Pavel Koblasa, Pavla Lutovská)

Československo-německé hospodářské vztahy v dokumentech – výstava a doprovodná publikace (Pavel Dufek, František Frňka a David Hubený)

Ve dnech 23. – 25. dubna 2019 se konala 18. celostátní archivní konference v Plzni, které se aktivně zúčastnili pracovníci Národního archivu, a to nejen organizačně. Zajistili účast v hlavních diskusních blocích: Osobní údaje v archivnictví, GDPR a obecné trendy a překážky v akvizici a zpřístupňování archiválií s osobními údaji (Karolina Šimůnková, Miroslav Kunt), Ve víru bezradnosti. Archivní výběr dokumentů z informačních systémů veřejné správy (Milan Vojáček, Miroslav Kunt), Elektronická spisová služba – konec archivnictví? (Miroslav Kunt), Vzdělávání archivářů a specialistů pro správu dokumentů a záznamů ve 21. století (Zbyšek Stodůlka), Provenience a autenticita v postfaktickém věku: „Originály“

ve 21. století (Zbyšek Stodůlka). Jitka Křečková moderovala společně s Hedvikou Kuchařovou ze Strahovské knihovny sekci Možnosti a limity spolupráce mezi církevními a státními archivy. Sekce byla zaměřena na některé základní a aktuální problémy v oblasti péče o písemnosti vzniklé z činnosti církví a na možnosti spolupráce církevních archivářů v rámci sítě státních a církevních paměťových institucí. Byla rozdělena na dvě části: archivy římsko-katolické církve a archivy nekatolických církví. S příspěvkem týkajícím se problematiky péče o Archiv Arcibiskupství pražského vystoupila Jarmila Dubská, korespondentkou sekce byla Kateřina Zenklová. V sekci věnované pivovarnictví přednesl Pavel Dufek příspěvek Vývoz československého pivovarnictví a lihovarnictví v období první republiky.

Informatika, dlouhodobé ukládání, zpracování a využívání dokumentů v digitální podobě

Jedná se o výzkumné povinnosti uložené zákonem o archivnictví včetně expertních služeb pro archivnictví a veřejnou správu. Souvisí s celkovým posláním archivnictví uchovat archiválie v jakékoliv materiální i nemateriální podobě. Vlajkovou lodí Národního archivu je projekt Národního digitálního archivu, jehož současný rozvoj je financován z prostředků státního rozpočtu a zejména z dotací Evropské unie. Kolem tohoto základního úkolu osciluje celá škála výzkumných směrů a nedořešených problematik, na nichž pracujeme s mnoha mezinárodními platformami. Jde o nejdynamičtější, nejvýznamnější a velmi společensky žádoucí výzkum a současně budování infrastruktury se značným potenciálem sdělování výsledků veřejnosti. Ve spojení s trendem digital humanities se nabízí PR dosah do nejširšího občanstva.

Projekty podpořené tematickou dotací – řešitelé

V souvislosti s dlouhodobým ukládáním digitálních archiválií se archiv věnuje aplikovanému výzkumu v této oblasti. Národní archiv podal 4. července 2016 žádost o finanční podporu v rámci výzvy č. 17 v Integrovaném operačním programu (IROP) strukturálních fondů Evropské unie na projekt Národní digitální archiv (NDA) II. Tato žádost byla schválena a projekt v listopadu 2016 vstoupil do realizační fáze (číslo projektu CZ.06.3.05/0.0/0.0/15_019/0001523). V rámci Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020, strategický cíl 3 – Zvýšení dostupnosti a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím nástrojů eGovernmentu se od listopadu 2016 realizuje projekt Národní digitální archiv II (NDA II). Jeho úkolem je zvýšit stabilitu a bezpečnost informačního systému NDA, rozšířit jeho funkcionality o Přístup (bezpečné poskytování informací a dokumentů z NDA) a badatelná. Má se rozšířit možnost přímé komunikace tohoto systému s elektronickými spisovými službami. Naplní se tak příslušné požadavky zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě

a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Provede se atestace shody informačního systému Archivní portál jako informačního systému veřejné správy.

Informační systém NDA bude po naplnění cílů projektu provozován na dostatečně dimenzovaném hardware. Infrastruktura bude obsahovat hardwarové i softwarové bezpečnostní prvky umožňující včasné odhalení bezpečnostních hrozeb. Uvedené umožní v NDA bezpečně ukládat digitální archiválie i digitální reprodukce tradičních archiválií (bezpečnostní i studijní). Na základě požadavku oprávněného uživatele pak bude možno relativně jednoduchým procesem k uloženým digitálním archiváliím či reprodukcím přistupovat. Výstupem projektu se stanou též nové funkcionality subsystému Archivní portál. Archivní portál se po naplnění cílů projektu stane uživatelsky komfortním místem, jež umožní oprávněnému uživateli formulovat požadavek na informace a data uložené v NDA a tyto informace a data mu poskytne a zobrazí. Zejména se jedná o možnost elektronického badatelského listu. V neposlední řadě též portál umožní automatizaci procesu skartačního řízení či žádosti o poskytnutí dokumentů. Činnost oprávněného pracovníka orgánu veřejné moci by se tak zredukovala na potvrzení požadavku, odmítnutí požadavku či jeho vzetí na vědomí.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, mezinárodní spolupráce, částečně z institucionální podpory vědy

Národní archiv uspořádal ve spolupráci s Ministerstvem vnitra ČR ve dnech 12.–13. března 2019 dvoudenní mezinárodní konferenci k digitální archivaci – 23. zasedání pracovní skupiny pro digitální dokumenty s názvem Archivierung der Unterlagen aus digitalien Systemen. Jednacím jazyky byla němčina a angličtina. Konference se zúčastnilo 157 osob (112 ze zahraničí). Zahraniční i domácí účastníci ocenili výběr témat a možnost diskusí v paralelních jednacích skupinách. Konference včetně společenského večera byla dobrou příležitostí pro navázání odborných kontaktů. Z konference vznikla kolektivní monografie, která je v tisku (předpoklad leden 2020).

Výzkum možností implementace formátu SIARD a využití SW SiardSuite pro ukládání databází. V roce 2019 pokračovalo testování formátu SIARD a příslušných aplikací k archivaci digitálních dat uložených v informačních systémech. Ve spolupráci s Archivem Republiky Slovinsko se podařilo uspořádat v Národním archivu mezinárodní workshop o archivaci databází a možnostech jejich badatelského zpřístupnění. Workshop byl veden v anglickém a českém jazyce a zúčastnilo se ho cca 20 osob z archivní sféry a z dalších paměťových institucí. Na přípravě se podílel ze slovinské strany Boris Domajnko a za Národní archiv Martin Rechterik.

Martin Rechterik je v úzkém kontaktu s vývojáři ze Slovinska, Švýcarska a Portugalska. Zároveň došlo k praktickému využití výsledků při akvizici u pů-

vodců. Ve spolupráci s Ministerstvem financí byl vytipován jako pilotní informační systém IS ARIS (Automatizovaný rozpočtový informační systém) s daty z let 1993–2009, otestován a připraven k převzetí. Převzaty byly na základě předchozích jednání první exporty databází Správy uprchlických zařízení (Martin Šisler, Matěj Trepeš, Miroslav Kunt, Milan Vojáček). Přebírání digitální stavební dokumentace ze Správy železniční dopravní cesty, s.o. a dat Celostátního informačního systému jízdních řádů na základě jednání započatých v minulých letech nebylo zatím realizováno (Miroslav Kunt).

Pavla Nimrichtrová a Martin Rehtorik se ve dnech 6.–7. května 2019 zúčastnili mezinárodní konference CEF eArchiving Building Block Geopreservation Conference v Lublani, kterou společně pořádali Archiv Republiky Slovinsko, Connecting Europe Facility (CEF) eArchiving Building Block Evropské komise včetně konsorcia E-ARK4ALL, DLM fórum a společnost Georh. Cílem konference bylo definovat klíčové faktory, které mají vliv na práci s geodaty, jejich vznik, životní cyklus a zejména návaznost na možnost jejich dlouhodobého uchování a využití. Setkání se účastnili zástupci z různých částí spektra komunity zabývající se prací s geodaty, tzn. původci geodat, dodavatelé softwaru a služeb, legislativci a tvůrci standardů, historici a archiváři.

Konference iPRES, která se konala v Amsterdamu ve dnech 16.–20. září 2019, se účastnili Milan Vojáček a Zbyšek Stodůlka. Vedle prezentace aktuálních řešení v oblasti digitální archivace (např. projekty k archivaci e-mailů, emulaci, specifikaci úložišť atd.), jejichž případná implementace rozšíří schopnosti Národního archivu v těchto oblastech, se prohloubily kontakty a výměna zkušeností s dalšími pracovišti (např. kanadská Národní knihovna a archiv, britský Národní archiv a Kongresová knihovna Spojených států).

Národní archiv se v roce 2019 stal novým členem mezinárodního sdružení DLM Forum, a proto se jeho zástupci zúčastnili obou letošních setkání. První se konalo v Bernu ve dnech 20.–23. května 2019. Organizováno bylo Švýcarským federálním archivem a na konferenci byl prezentován v příspěvku National Digital Archives of the Czech Republic: Context – Practise – Tools vývoj digitálního archivnictví v ČR. Dále zde byly navázány a utuženy kontakty s kolegy zabývajícími se digitální archivací ve Švýcarsku, Skandinávii, Pobaltí a Slovinsku (Pavla Nimrichtrová, Milan Vojáček). Další setkání se uskutečnilo v Helsinkách ve dnech 14.–15. listopadu 2019 za účasti Zbyška Stodůlky s tématem důvěryhodnosti digitálních repozitářů/digitálních archivů a představení plánu řešení a výstupů projektu EARK3 v návaznosti na program Evropské komise CEF Building Blocks eArchiving, Národní archiv se zároveň přihlásil k účasti na nově ustavené platformě DLM GeoForum.

Ve dnech 19.–22. listopadu 2019 zúčastnil Martin Rehtorik v Lublani 4. mezinárodní konference o digitální archivaci a rozvoji digitálního archivu Archivu

Republiky Slovinsko s názvem Preteklost na dosegu klika/The past is just a click away. Cílem konference bylo informovat zúčastněnou veřejnost s postupem projektu digitálního archivu e- h.si, s výzvami, kterým kolegyně a kolegové ze slovinských archivů čelí a představit příklady dobrých přístupů a řešení ze Slovinska a zahraničí, a to především kvůli zvýšení důvěry v elektronická řešení. Na závěr dopolední sekce 2. Konferenčního dne Martin Rechterik představil autorizovanou konverzi mezi analogovou a elektronickou formou dokumentu a naopak. Pozornost byla věnována legislativnímu zakotvení tohoto nástroje a následně dobrým i špatným příkladům z praxe s tímto nástrojem u původců v péči Národního archivu. Prezentace vyvolala zajímavou diskusi, neboť tuto konverzi slovinská legislativa nezná a archiváři jsou nuceni dokumenty ukládat ve formě, kterou dokumenty vznikly. Tj. analogové jsou ukládány analogově a elektronické elektronicky.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, domácí, částečně z institucionální podpory vědy

Příprava metodických pokynů z oblasti péče o dokumenty v elektronické podobě. Výsledky jsou průběžně zveřejňovány v Informačním listu Národního archivu (Bulletin pro otázky elektronické spisové služby a dokumentů v digitální podobě), jež začalo vydávat oddělení pro elektronické archiválie v elektronické podobě. Úkolem informačního listu je překlenout legislativou nedefinovaná místa a procesy související s elektronickým úřadováním a skartačním řízením a usměrňovat, doplňovat a specifikovat technické parametry skartačního řízení v současných nástrojích digitálního archivu (včetně validátoru elektronických formátů a validátoru SIP dle platného Národního standardu pro elektronické systémy spisové služby). Informační list je před vydáním podrobován oponentnímu řízení ze strany státních oblastních archivů a Archivu hlavního města Prahy a také ze strany dodavatelů eSSL. V roce 2019 byla vydána 2 čísla, která se věnovala cca 20 tématům a otázkám z oblasti elektronického skartačního řízení a spisové služby.

Metodika pro akreditaci digitálních archivů v ČR. Ministerstvo vnitra zveřejnilo v září 2019 Metodický návod pro akreditaci digitálního archivu na svých webových stránkách. Na přípravě metodiky se podíleli také pracovníci oddělení pro elektronické archiválie Národního archivu a jedním z jejích autorů byl Milan Vojáček. Metodika vychází z autorizovaného českého překladu metodiky pro audit a certifikaci digitálních archivů Erläuterungen zum Nestor Siegel für vertrauenswürdige digitale Langzeitarchive. Cílem metodiky je poskytnout pro žadatele návod, jak připravit konkrétní podklady pro akreditaci digitálního archivu a jak při podání žádosti postupovat. Metodika se skládá z popisu problematiky akreditačního řízení, přináší odkazy na platnou právní úpravu a normy a doporučení v oblasti digitální archivace.

Na konferenci IT mezi paragrafy dne 14. března 2019 zastupovala Národní archiv Karolina Šimůnková příspěvkem Dlouhodobá důvěryhodnost elektronických dokumentů z pohledu Národního archivu a 24. září 2019 vystoupením Komplexní pohled na novelizace právních předpisů v oblasti archivnictví a spisové služby. Miroslav Kunt spolu s ministerským kolegou Pifflem prezentovali Jak vybírat eSSL a ISSD.

22. ročník mezinárodní konference Internet ve státní správě a samosprávě v Hradci Králové se konal ve dnech 1.–2. dubna 2019. V bloku Spisové služby a archivace vystoupili s příspěvkem Automatizace výběru archiválií ve skartačním řízení: co všechno ještě chybí? (Zbyšek Stodůlka), Zpráva o aktuálním stavu – Národní digitální archiv (Jiří Bernas), Typový spis a jiné nadávky (Miroslav Kunt).

Nadále zůstává aktivní domácí pracovní fórum k problematice elektronických dokumentů a digitálních archiválií, jehož se účastní archiváři z Národního archivu, státních oblastních archivů, specializovaných archivů a archivů samosprávy. V roce 2019 zorganizoval Národní archiv dvě zasedání Metodické platformy elektronický dokument (Moped): 4.–5. června 2019 (hostitelem setkání byl Státní oblastní archiv v Zámrsku) a 12.–13. prosince 2019 (hostitelem setkání byl Státní oblastní archiv v Praze). Účelem setkání byla výměna zkušeností a řešení aktuálních témat např. legislativní novinky, NDA, zkušenosti s výběrem z eSSL ve skartačním řízení, zkušenosti s dodavateli eSSL a jejich produkty a další aktuální problémy.

Kulatý stůl CNZ proběhl dne 14. května 2019 na téma kontrola výkonu spisové služby. Ministerstvem vnitra byly představeny výsledky analýzy informačních systémů pro správu dokumentů u vybraných organizačních složek státu na základě usnesení vlády č. 630 z 3. října 2018. Tuto akci zajišťoval Národní archiv prostřednictvím pracovníků 5. oddělení pouze organizačně.

Obdobným způsobem, organizačně, byly zajištěny dva semináře České agentury pro standardizaci (18. září 2019 a 15. října 2019), na kterých bylo představeno zavádění metody projektování staveb BIM, která je významná i z hlediska dlouhodobého ukládání projektové dokumentace a tvoří jednu z částí nové koncepce stavebního řízení. Pro digitální archiv šlo tedy o významné informace.

Každoroční, již čtrnáctá, konference CNZ Konec elektronického dokumentu v roce 2020 proběhla v Národním archivu dne 8. listopadu 2019. Debaty se jako panelisté účastnili Karolína Šimůnková a Zbyšek Stodůlka.

V Národním archivu proběhl 22. listopadu 2019 Kulatý stůl – novela zákona o registru smluv a podpora strojově čitelných formátů – jednání o formátech elektronických dokumentů a strojově čitelné vrstvě v návaznosti na výstupní a archivní datové formáty. Vystoupili Jiří Bernas, Zbyšek Stodůlka, Karolína Šimůnková.

Dne 4. prosince se pracovníci oddělení pro elektronické dokumenty zúčastnili workshopu s názvem Management and preservation of cultural heritage in

digitized and natively digital form pod vedením Bertrama Lyonse (bývalý archivář Kongresové knihovny a odborník na digitální archivaci), který organizoval v rámci 20. konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2019 Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Předmětem příspěvku byla mj. certifikace digitálních archivů, normy a pečť Nestoru.

Celoroční pozornost jsme věnovali nasazení pořádacího softwarového systému ProArchiv. Již v roce 2018 byl sestaven projektový tým pro jeho implementaci. V roce 2018 bylo též zahájeno testování Informačního systému pro zpřístupnění archivních pomůcek Vademecum, který nahradil dosud využívaný systém badateln.eu. V roce 2019 byla dokončena implementace a dána k dispozici badatelům pro on-line přístup k archivním pomůckám i archiváliím. Máme tak všechny infrastrukturní prvky v jednotném systému dodaném jedinou firmou, bez rizika a nutnosti rozvíjet produkt v konsorciu s ostatními archivy.

Péče o fyzický stav archiválií

Také tato oblast je upravena zákonem o archivnictví a v politikách platí obdobné zásady jako v ostatních výzkumných oblastech – přiměřené množství grantů a rozvoj infrastruktury za pomoci institucionální podpory vědy. Podobně jako informatice se i v tomto oboru znatelně rýsuje expertní role kolektivu. Vzhledem k menší velikosti výzkumného pracoviště bude možné obnovit ve větší míře mezinárodní dimenzi až po dokončení velkých projektů. Prozatím je cíleno více na domácí scénu, včetně sdělování výsledků veřejnosti. Předchozí etapa velmi silné mezinárodní spolupráce se nesmí promarnit a pro předsednictví České republiky v Evropské unii je třeba ji opět využít. Patentem chráněné výsledky jednoho z projektů bezpečnostního výzkumu se to nabízí.

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – hlavní řešitelé

V rámci programu NAKI II Ministerstva kultury pokračoval projekt Vývoj metod konzervování pečeti a jejich textilních závěsů (DG16PO2R040). Jedná se o společný podnik více příjemců (konsorcium příjemců), v němž Národní archiv přijal roli příjemce – koordinátora (Benjamin Bartl). Příjemce na základě smlouvy se stala Vysoká škola chemicko-technologická v Praze. V roce 2019 byla hlavní pozornost věnována porovnání vlastností vybraných fosilních vosků s vlastnostmi nového a historického včelího vosku. Z fosilních vosků byly testovány mikrokrystalický vosk Cosmoloid H80, cerezín Permulin 3274, parafín o teplotě tání 52–54 °C a některé jejich směsi.

Zvláštní kapitolou je výzkum vlivu konzervátorských metod, používaných při konzervaci papírových dokumentů, na stabilitu přitíštěných pečeti na bázi pryskyřic. Vzorky historických pečeti a modelové pečetní směsi byly vystaveny jednak vlivu par butanolu, tedy běžným podmínkám používaným při dezinfekci archivá-

lí, jednak působení roztoků hydroxidu vápenatého, který je příkladem agresivnějších odkyselovacích prostředků používaných v restaurátorské praxi.

Světelná stabilita obarveného hedvábí během stárnutí je testována v prostředí simulovaného denního světla s podílem UV záření. Vzorky hedvábí byly obarvené přírodními barvivy v kombinaci s mořidly nebo kypovými barvivy či barvivy přímými. Během stárnutí je sledován průběh změny barevnosti jednotlivých vzorků v závislosti na osvětlení. Cílem experimentu je porozumět nelineárnímu průběhu barevných změn, kterým v průběhu dlouhodobého přirozeného stárnutí a vystavení působení světla podléhají barevné hedvábné závěsy pečeti.

Projekty podpořené dotací na vědu a výzkum – spoluřešitelé

Na základě rozhodnutí Odboru bezpečnostního výzkumu Ministerstva vnitra (OBV) ze dne 19. 8. 2015 se Národní archiv stal spolupříjemcem účelové podpory, která je realizována formou dotace z výdajů státního rozpočtu určených na výzkum, experimentální vývoj a inovace. V projektu Pokročilý identifikační element pro rozpoznávání archiválií, identifikační (kód VI20162019037, trvání projektu 2016–2019), je hlavním řešitelem Vysoké učení technické v Brně. Práce jsme vykonávali spolu s partnery (Vysoké učení technické v Brně, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Centrum organické chemie, s. r. o., Ústav chemických procesů Akademie věd České republiky). Výzkumný tým Národního archivu tvoří Benjamin Bartl, Hana Paulusová, Štěpán Urbánek. Hlavním cílem projektu byl experimentální vývoj označení vybraných typů archiválií, která byla obtížně odhalitelná.

Projekty nepodpořené tematickou dotací – vlastní, částečně z institucionální podpory vědy

V roce 2019 probíhal výzkum opět ve všech čtyřech oblastech zájmu, uvedených ve výzkumném programu Národního archivu: preventivní ochrana archiválií, studium degradace materiálů archiválií, charakterizace materiálů určených k ochraně archiválií, vývoj konzervátorských a restaurátorských postupů.

V roce 2012 byla zprovozněna technologie hromadné odkyselování BCP C500 (Bückerburgský konzervační proces) za pomoci institucionální podpory vědy. I v roce 2019 pokračovala konzervace archiválií Národního archivu hromadným odkyselováním za využití technologie Bückerburg Conservation Process díky získané institucionální podpoře. Konzervované archiválie jsou následně digitalizovány a zpřístupňovány. Pokračoval i projekt Optimalizace procesu odkyselování pomocí prostředku Bookkeeper.

Projekt Identifikace a analýza fotografického materiálu z fondu Svaz nuceně nasazených byl zahájen v roce 2012 ve spolupráci oddělení nestátních fondů s oddělením péče o fyzický stav archiválií, které zadává a garantuje část prací. Je podporován v rámci institucionální podpory. Cílem projektu je rozbor fondu, re-

flektující jeho genezi, obsahovou skladbu i analýzu použitých technik při jeho ad-justaci s ohledem na budoucí restaurátorské zásahy. Dochází k postupné evidenci materiálu, analýze použitých lepidel a následné konzervaci.

V roce 2019 jsme věnovali pozornost i přípravě dat k uložení do bezpečného 35 mm mikrofilmu. Technologie COM, dodaná NA v březnu 2012 představuje jednoduchý způsob jak zabezpečit reprodukce archiválií pořízené jejich digitalizací, ale i dokumenty existující pouze v elektronické podobě. Pro uložení do bezpečnostního mikrofilmu pokračovala příprava dat z archivního souboru Státní soud, který je předmětem digitalizace pokračujícího bezpečnostního výzkumu. V roce 2019 bylo zhotoveno 60 svitků bezpečnostních mikrofilmů, což představuje zabezpečení cca 60 000 stran písemností. Kromě toho byly do bezpečnostního mikrofilmu uloženy mapy plánů židovských obydlí ze Sbírký map a plánů, jejichž prohlášení za památku UNESCO se připravuje.

Členství v odborných profesních spolcích, redakčních a vědeckých radách, komisích

Akviziční a metodická komise Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd ČR (Jan Kahuda, Jiří Křesťan)

Archivní konsorcium Czechoslovak Society of Arts and Sciences v New Yorku (Jiří Křesťan)

Česká komise pro UNESCO; členka Sekce pro kulturu a komunikaci České komise UNESCO; expertní člen programu Paměť světa (Emilie Benešová)

Česká komise pro UNESCO, pracovní skupina pro kartografické dědictví (Filip Paulus)

Česko-ruská komise historiků a archivářů (David Hubený, Jiří Křesťan)

Ediční rada Národního archivu – Emilie Benešová (předsedkyně), Martin Klečacký, Jakub Šlouf, Alena Pazderová, Eva Tamchynová (tajemnice)

Expertní skupina Magistrátu hl.m. Prahy k exhumaci ostatků Zdeny Mašinové (Alena Šimánková)

Historická komise vzdělavatelského odboru České obce sokolské (Zora Machková)

Historicko-dokumentační komise Českého svazu bojovníků za svobodu (Maria Chaloupková)

Knihovná rada Národního archivu (Eva Drašarová, David Hubený, Markéta Hrdličková, Richard Mahel, Zbyšek Stodůlka, Roman Straka, Eva Uzlová)

Kolegium Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky (Alena Šimánková, Alena Nosková)

Komise Českého historického ústavu v Římě při AV ČR (Eva Drašarová, Alena Pazderová)

Komise pro vyhledávání NKP a KP při OASSS (Lenka Matusíková)

Komise pro výstavbu archivních budov při OASSS (Milan Čadek, Michal Ďurovič)

Komise pro závěrečné bakalářské zkoušky oboru restaurování papíru Fakulta restaurování Univerzity Pardubice (Michal Ďurovič)

Komise pro závěrečné magisterské zkoušky oboru restaurování papíru Fakulta restaurování Univerzity Pardubice (Michal Ďurovič)

Koncepční rámec ICT resortu MV 2018+ (Milan Vojáček)

Maturitní komise Střední průmyslové školy grafické v Praze (Libuše Holakovská, Štěpán Urbánek, Blanka Hnulíková)

Mezinárodní centrum pro archivní výzkum, představenstvo (ICARUS) (Jitka Křečková, Alena Pazderová)

Ministerstvo kultury ČR – odborní oponenti projektů NAKI II (Eva Drašarová, Michal Ďurovič, Šárka Steinová, Filip Paulus, Milan Vojáček)

Nákupní komise Archivu hl. m. Prahy (Denko Čumlivski)

Nákupní komise Národního archivu (Lenka Caltová, Denko Čumlivski, Jiří Křesťan)

Oborová rada Judaistiky na Husitský teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (Zdeňka Kokošková)

Oborová sekce Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost Archivního úseku Historického muzea Národního muzea v Praze (Jiří Křesťan)

Odborná komise pro výzkum RK a RZ v Národním muzeu v Praze (Hana Paulusová)

Pobočný spolek České informační společnosti, z. s. při Národním archivu (předsedkyně Lenka Matušíková, Roman Straka, revizní komise Eva Gregorovičová)

Poradní okruh metodiků předarchivní péče OASSS (Soňa Ambrožová, Jiří Bernas, Lenka Kločková, Miroslav Kunt, Zbyšek Stodůlka, Karolina Šimůnková, Milan Vojáček)

Poradní rada (Advisory Council) SML – Sokol Museum & Library, Chicago (Zora Machková)

Pracovní skupina Centrální správa archivních entit (CAM) (Zdenka Kokošková, Miroslav Kunt)

Pracovní skupina Digitální utajovaný dokument při Národním bezpečnostním úřadu (Miroslav Kunt)

Pracovní skupina k digitálním archivům (Jiří Bernas, Zbyšek Stodůlka, Milan Vojáček)

Pracovní skupina k NSESSS (Pavla Nimrichtrová, Miroslav Kunt, Karolina Šimůnková, Martin Rechtorik)

Pracovní skupina k projektu Řízení kvality (Eva Drašarová, Zdena Jindrová, Monika Sedláková, Karolina Šimůnková)

Pracovní skupina Ministerstva vnitra pro spisovou službu Ministerstva vnitra (Miroslav Kunt)

Pracovní skupina pro akreditované archivy OASSS (Jiří Křesťan)

Pracovní skupina pro implementaci webové aplikace ProArchiv v Národním archivu a pro tvorbu interní metodiky pro popis archiválií (Zdeňka Kokošková (vedení), Petr Dörner, Miroslav Kunt, Pavel Baudisch, Emilie Benešová, František Frňka, Markéta Hrdličková, Jan Kahuda, Zora Machková, Filip Paulus, Monika Sedláková)

Pracovní skupina pro implementaci pro úpravu a implementaci portálu pro zveřejňování archivních pomůcek a archiválií VadeMeCum v Národním archivu (Emilie Benešová (vedení), Pavel Baudisch, Jiří Bernas, Petr Dörner, Magda Fišerová, Jaroslav Horáček)

Pracovní skupina pro kontrolní činnost archivů a přestupkové řízení (Zdena Jindrová, Karolina Šimůnková, Matěj Trepěš)

Pracovní skupina pro Metodický pokyn k archivnímu zpracování osobních fondů OASSS (Lenka Kločková)

Pracovní skupina pro Metodický pokyn k archivnímu zpracování map a plánů OASSS (Filip Paulus)

Pracovní skupina pro Metodický pokyn k archivnímu zpracování spolků a společenských organizací OASSS (Jakub Šlouf)

Pracovní skupina pro tvorbu slovníku archivní terminologie OASSS MV (Emilie Benešová)

Pracovní skupina pro vlastnictví archiválií OASSS (Jiří Křesťan)

Pracovní skupina OASSS ke zpřístupňování archiválií (Emilie Benešová (vedení)

Pracovní skupina právníků jednotlivých archivů (Zdeňka Jindrová, Karolina Šimůnková, Matěj Trepěš)

Pracovní skupina pro vymezení a pořádání archivních souborů OASSS (Zdeňka Kokošková, Jiří Křesťan)

Pracovní skupina při Ministerstvu pro místní rozvoj pro konzultace „Právní úpravy ochrany jam s ostatky politických vězňů a příslušníků odboje“ (Alena Šimánková)

Pracovní skupina při Ústavu pro studium totalitních režimů pro III. odboj (Alena Šimánková)

Projektový tým projektu IS Program pro evidenci archivu, veze II (též IS Peva II) (Jiří Bernas, Zbyšek Stodůlka)

Rada studijního programu Česko-německá areálová studia, bakalářský studijní obor; navazující magisterský studijní obor, Ústav česko-německých areálových studií a germanistiky, Filozofická fakulta, Jihočeská univerzita (Miroslav Šepták)

Redakční kruh ediční řady Korespondence T. G. Masaryka Masarykova ústavu a Archivu AV ČR (Jan Kahuda, Jiří Křesťan)

Redakční kruh Archivní časopis (Jiří Křestan, Miroslav Kunt)

Redakční kruh sborník *Paginae historiae* (Eva Drašarová, Emilie Benešová, Jan Kahuda, Tomáš Kalina, Jiří Křestan, Lenka Matušíková, Monika Sedláková)

Redakční kruh *Soudobé dějiny* (Jiří Křestan)

Redakční rada *Archivium mentis. Studi di Filologia e Letteratura umanistica* (Eva Gregorovičová)

Redakční rada ediční řady EGO Nakladatelství Lidové noviny a Masarykova ústavu a Archivu AV ČR (Jiří Křestan)

Redakční rada časopisu *Historická fotografie* (Emilie Benešová (šéfredaktorka), Pavel Baudisch (tajemník))

Redakční rada *Marginalia historica* (mezinárodní) (Jiří Křestan)

Redakční rada *Masarykův sborník* (Jiří Křestan)

Redakční rada *Securitas imperii* (Jakub Šlouf)

Redakční rada *Sborník archivních prací* (SAP) (Eva Drašarová, Lenka Matušíková)

Redakční rada *Sborník ABS* (Zdeňka Kokošková)

Redakční rada *Sborník Judaica Bohemiae* (Lenka Matušíková)

Redakční rada *Studie a zprávy. Historický sborník pražského okolí* (Pavel Koblasa)

Rozkladová komise ministra obrany k zákonu č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (David Hubený)

Sbírková komise Svazu Českých fotografů (Naďa Slezáková)

Správní rada Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o. p. s., se sídlem Terezín (Eva Drašarová)

Time Machine Organisation (TMO, vznik 2019, asociované členství Národního archivu, ambasadorky (Jitka Křečková, Kateřina Zenklová)

Vědecká archivní rada (Michal Ďurovič)

Vědecká rada Masarykova ústavu a Archivu akademie věd ČR (Eva Drašarová)

Vědecká rada Národního archivu (Benjamin Bartl, Miroslav Kunt, Jiří Křestan, Petr Mareš)

Vědecká rada Ústavu pro dějiny Univerzity Karlovy – Archivu UK (Jan Kahuda)

Výbor Lutherovy společnosti (společnost se zabývá vydáváním publikací, pořádáním přednášek, konferencí, kursů a dalších akcí týkajících se odkazu Martina Luthera a historie luterské reformace) (David Hušek)

Ediční a publikační činnost

Ediční činnost byla realizována v souladu s edičním plánem na rok 2019. Národním archiv v uplynulém roce připravil a vydal následující publikace:

- Křečková, Jitka – Modráková, Renata – Svobodová, Milada – Vojtíšková, Lucie – Vojtíšek, Jan: *Ad mandatum domini Regis. Z královské kanceláře a knihovny Václava IV.* Praha 2019, 50 s. (společně s Národní knihovnou ČR)
- Koblasa, Pavel: *C. a k. soukromé a rodinné statky za vlády císaře Františka Josefa I.* Praha 2019, s. 151 s.
- Ebelová, Ivana (red.): *Formy a proměny diplomatické produkce v novověku III. Diplomatika a proměny kulturní krajiny v novověku (1500–1945).* Praha 2019, 271 s. (společně s Filozofickou fakultou UK)
- Dufek, Pavel (red.): *Obchodování v srdci Evropy. O dějinách a pramenech česko-slovensko-německých hospodářských vztahů (1918–1992).* Praha 2019, 183 s.
- Kuprová, Renata (ed.): *Václav Davídek. Cestou necestou.* Praha 2019, 422 s.
- Juněcová, Jiřina – Šouša, Jiří – Waage, Vladimír (red.): *Zemědělsko-lesnický archivář – špičkový historik lesa. Na paměť PhDr. Josefa Nožičky.* Praha 2019, 484 s.
- Paginae historiae* 27/1, 2019: *K životnímu jubileu PhDr. Evy Drašarové, CSc.,* 848 s.
- Paginae historiae* 27/2, 2019: *Československo-rakouské vztahy ve 20. století,* 356 s.
- Historická fotografie. Sborník pro prezentaci historické fotografie 2019,* 88 s.

Pedagogická činnost

V centrále na Chodovci probíhala výuka dalšího ročníku studentů bakalářského a magisterského studia archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na základě smlouvy mezi Národním archivem a Katedrou pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (předměty Spisová služba, předarchivní péče a výběr archiválií; Seminář ke zpřístupňování archiválií; Archivní provoz a technika a Archivní legislativa). Pro totéž pracoviště byla zajišťována také výuka v rámci oboru Veřejná správa a spisová služba.

Pracovníci Národního archivu působili rovněž jako externí vyučující na dalších školách (Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické, Filozofická fakulta UK, Filozofická fakulta UJEP Ústí nad Labem, Husitská teologická fakulta UK, Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola grafická v Praze, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze).

Zahraniční styky

V roce 2019 bylo realizováno celkem 41 zahraničních služebních cest. Jednalo se o cesty uskutečněné na základě mezinárodních dohod, z institucionální podpory, z grantových prostředků a z rozpočtu Národního archivu.

Tematicky se zahraniční cesty týkaly několika okruhů: základní a aplikovaný výzkum, účast na mezinárodních konferencích a seminářích, účast na zasedáních mezinárodních komisí, získávání zkušeností v oblasti archivnictví v zahraničních archivech, prezentace Národního archivu a českého archivnictví v zahraničí

a spolupráce při akvizicích, školení v rámci mezinárodní pomoci.

Finsko

Zbyšek Stodůlka (účast na konferenci DLM Forum v Helsinkách)

Francie

Lucie Vojtíšková, Jitka Křečková (schůzka k projektu HOME)

Chorvatsko

Kateřina Zenklová, Jitka Křečková, Roman Novák (účast na zasedání spolku ICARUS)

Itálie

Adéla Růžičková, Benjamin Bartl, Libuše Holakovská (účast na kongresu International Congress of Wax Modelling v Padově)

Pavel Koblasa (výzkum ve Státním archivu v Benátkách)

Alena Pazderová (výzkum bohemik k edici nunciatury Cesare Speciana)

Německo

Pavel Dufek, Zdeňka Kokošková (výzkum k problematice nejvyšších představitelů okupační správy)

Zdeňka Kokošková, Monika Sedláková (výzkum k projektu Nacistická okupační správa)

Jitka Křečková, Kateřina Zenklová (zasedání projektu Time Machine v Drážďanech)

Karolína Šimůnková (výzkum k problematice zpracování osobních údajů ve Spolkovém archivu v Berlíně)

Pavel Dufek, František Frňka (účast na setkání při příležitosti deseti let česko-bavorské archivní spolupráce)

Nizozemí

Milan Vojáček, Zbyšek Stodůlka (účast na mezinárodní konferenci iPRES 2019)

Polsko

Štěpán Urbánek, Kateřina Beranová (účast na XIV. kongresu IADA)

Adam Zítek (studium v Archiwum Akt Nowych ve Varšavě)

Blanka Hnulíková (účast na semináři Advanced restoration of photographic negatives ve Varšavě)

Rakousko

Miroslav Šepták (průzkum fondů k československo-rakouským vztahům v Rakouském státním archivu)

Mikuláš Zvánovec (práce na projektu Česko-německé vztahy v předvečer 1. světové války)

Pavel Koblasa (studium pramenů k nemovitostem císařské rodiny)

Eva Drašarová (práce na projektu Česko-německé vztahy v předvečer 1. světové války)

Jitka Křečková, Libuše Holakovská (účast na konferenci En route to shared Identity ve Vídni)

Milan Vojáček, Jan Kahuda (výzkum v Rakouském státním archivu)

Slovensko

Kateřina Paulusová (účast na konferenci ve Slovenském národním archivu)

David Hubený, Lucia Holanová (studium ve Slovenském národním archivu)

Pavel Vaško (výzkum v Ústředním archivu SAV)

Pavel Dufek, Jan Kouřimský (převoz výstavy o Milanu R. Štefánikovi)

Jiří Bernas (účast na konferenci CDA 2019)

Pavel Dufek, Jan Kouřimský, David Hubený, Roman Novák (účast na konferenci Politická korupcia na území SR a ve strednej Európe v 19. a 20. storočí)

Zora Machková, Alena Šimánková (účast na mezinárodní vědecké konferenci Annus mirabilis 1989)

Soňa Ambrožová, Dorota Müllerová, Jiří Jiráček, Ondřej Kopřiva (konzultace k problematice předarchivní péče)

Slovinsko

Pavčina Nimrichtrová (účast na konferenci Geopreservation v Lublani)

Magdaléna Čtrnáctová, Kateřina Beranová (účast na konferenci Works of art on parament and paper v Lublani)

Martin Rehtorik (účast na mezinárodní konferenci The past is just a click away v Lublani)

Srbsko

Jitka Křečková, Kateřina Zenklová, Roman Novák (zasedání spolku ICARUS)

Španělsko

Jitka Křečková, Kateřina Zenklová (účast na projektové schůzi HOME)

Švédsko

Jakub Šlouf (jednání o převzetí osobního archivu Františka Janoucha)

Švýcarsko

Pavčina Nimrichtrová, Milan Vojáček (účast na kongresu DLM Fora v Bernu)

Ukrajina

David Hubený (studium archiválií k československé správě Podkarpatské Rusi)

Velká Británie

Pavlaína Nimrichtrová (výzkum k projektu zpracování osobních údajů v archiváliích)

Preventivní péče o archiválie a průzkumy jejich fyzického stavu

Pravidelná kontrola fyzického stavu archivních kulturních památek se uskutečnila ve dnech 26. listopadu a 4. prosince 2019 a hloubková kontrola listin fondu Archiv České koruny byla provedena 4. prosince 2019.

Vedle kontroly fyzického stavu archiválií byl sledován i stav archiválií z hlediska mikrobiologické čistoty. Kromě Národního archivu byly kontroly prováděny také pro další instituce. Celkem bylo provedeno 68 kontrol (601 stěrů), v případě pozitivních nálezů byla provedena identifikace mikroorganismů. Dalších 25 kontrol (150 stěrů) se týkalo pravidelných kontrol účinnosti sterilizační linky Národního archivu. V případě pozitivních nálezů byla provedena identifikace mikroorganismů.

Během roku 2019 bylo dezinfikováno 2 610 bm archiválií většinou jiných veřejných archivů. V roce 2019 prošlo odkyselovací linkou celkem 58 295 archiválií (60 kartonů). Dokončili jsme hromadné odkyselování archiválií fondu Archiv Huberta Ripky za využití technologie BCP C500 (Bückerburgský konzervační proces). Započalo hromadné odkyselování archiválií fondu Československé dráhy – technická ústředna za využití technologie BCP C500 (Bückerburgský konzervační proces).

Konzervace a restaurování archiválií

Restaurovatelské pracoviště v budově Milady Horákové 133 pokračovalo v konzervaci listin z fondu Maltézští rytíři – české velkopřevorství a konvent (celkem 91 listin). Probíhaly rovněž práce na odkyselování knih Desek zemských větších (7 knih).

Restaurovatelské pracoviště na Chodovci pokračovalo v systematickém restaurování a konzervování archiválií přijatých již minulých letech nebo zahájilo práce na nově přijatých archiváliích. Šlo zejména o fondy Archiv České koruny, Desky zemské větší, Archiv pražského arcibiskupství, Archivy zrušených klášterů, Řád františkánů, Maltézští rytíři – české velkopřevorství, Řád premonstrátů, Řád augustiniánů Ročov, Úřad desk zemských, Valdštejniana, Ředitelství císařských soukromých a rodinných statků Praha, Rodinný archiv Metternichů, Rodinný archiv toskánských Habsburků, Sběrka map a plánů, Marie Kaplanová, Vladimír Menšík, Pavel Vranský, Všeobecná československá výstava 1991, Pluhař Josef.

Za velké pozornosti pokračovalo restaurování mikrofilmů dokumentujících proces s R. Slánským. Dále byly restaurovány některé části knihovního fondu knihovny Národního archivu (zejména noviny).

Digitalizace

V roce 2019 probíhaly digitalizační práce v rámci pokračujících i nově plánovaných projektů. Vedle institucionálních aktivit probíhaly digitalizační práce a tvorba metadat k digitalizátům v rámci evropských projektů multistátní spolupráce.

Na digitalizačním pracovišti na Milady Horákové byla dokončena digitalizace pečeti fondu Archiv České koruny (1309 snímků). Dále byla provedena nová digitalizace kulturních památek, u kterých nebyly dostatečně kvalitní studijní fotografie, probíhala digitalizace 10 kopiářů a register potřebných pro projekt HOME a bylo zdigitalizováno 14 knih z fondu Desky zemské větší. Celkem bylo v roce 2019 nafotografováno 31 717 snímků (368,5 GB).

Na Chodovci bylo digitálním přepisem vytvořeno 1 001 991 digitalizátů (včetně audiovizuálních a zvukových archiválií) v celkovém datovém objemu 110 765,526 GB.

V roce 2019 byla zahájena digitalizace úředních knih z fondu Zemská porodnice a nalezinec, Praha. Od druhého čtvrtletí roku 2016 pobíhá digitalizace pobytových karet z fondu Policejní ředitelství, Praha – evidence obyvatelstva. V současné době je hotovo již 1051 kartotéčních krabic, přičemž letos se podařilo zdigitalizovat dalších 225 krabic. Po čtyřech letech byla ukončena digitalizace sčítacích operátů ze sčítání obyvatelstva RČS v roce 1930 (pro území Podkarpatské Rusi). Na podzim 2019 bylo započato s digitalizací fondu Londýnský archiv – sbírka dokumentů, zatím bylo předáno prvních 10 kartonů.

Nadále probíhala náročná příprava a předávání spisových celků Státního soudu pro digitalizaci (členění spisů podle věcného schématu). Dokončila se digitalizace souboru fondů Šváb (část fondu KSC – Ústřední výbor 1945–1989).

Informatika

Od 1. listopadu 2014 je spuštěn provoz NDA. Národní archiv tím naplnil základní legislativní požadavky, tj. především umožňuje provedení skartačního řízení z eSSL, realizaci přejímky elektronických dokumentů vybraných za archiválie a jejich bezpečné uložení v digitálním archivu. Archiv také poskytne na požádání příslušného archivu uložené archiválie pro potřeby orgánů činných v trestním řízení, orgánů veřejné správy a původce. Činnost týmu NDA se v roce 2019 soustředila stejně jako v předchozím roce na dva hlavní okruhy činnosti: zajištění provozu stávajících systémů a projekt Národní digitální archiv II.

Zajištění provozu stávajících systémů se soustředilo zejména na zajištění provozu archivního portálu a rozvoj a dokumentaci validátoru SIP. Činnost v rámci projektu NDA II se sestávala zejména ze spolupráce s dodavatelem v rámci veřejných zakázek na vývoj nových modulů IS Archivní portál a IS NDA a na instalaci hardware.

Od spuštění NDA (od roku 2015) bylo prostřednictvím Národního archivního portálu archiváři posouzeno 1.083.486 SIP a do NDA bylo uloženo 14.933 AIP

o celkové velikosti 127 GB. Vedle těchto AIP spravuje NDA 180 TB digitálních a digitalizovaných archiválií uložených na diskových polích. V roce 2019 bylo do evidence zapsáno celkem 21 přírůstků, které obsahovaly digitální archiválie o celkové velikosti 137 682 MB (podrobně viz příloha). Vedle 28 původců Národního archivu využilo portál dalších 177 původců spadající do kompetence ostatních archivů, jež služeb NDA využívají.

Publikační činnost Národního archivu a jeho pracovníků za rok 2019

Sestavila Kateřina Paulusová

Bartl Benjamin

Směsi na bázi fosilních vosků. In: Fórum pro konzervátory – restaurátory 9, 2019, č. 2, s. 75–80, spoluautoři Lenka Bílková, Štěpán Urbánek, Libuše Holakovská, Monika Krejčí Slavíková, Martin Zapletal

Why do historical beeswax seals become brittle over time? In: Studies in conservation 64, 2019, No. 3, s. 138–145, spoluautoři Martin Zapletal, Štěpán Urbánek, Monika Krejčí Slavíková, Jiří Trejbal, Zdeněk Hrdlička

Baudisch Pavel

Národní archiv získal fotografický archiv Pražského chodce Jiřího Všeťky. Historická fotografie 2019, s. 56–64.

Protektorát Čechy a Morava 1939–1945: srdce Třetí říše. Historická fotografie 2019, s. 80–81.

Bernas Jiří

Certifikace NESTOR. In: LPT 2019. Bratislava 2019, s. 106–114, spoluautoři Zbyšek Stodůlka, Milan Vojáček

Bílková Lenka

Směsi na bázi fosilních vosků. In: Fórum pro konzervátory – restaurátory 9, 2019, č. 2, s. 75–80, spoluautoři Benjamin Bartl, Štěpán Urbánek, Libuše Holakovská, Monika Krejčí Slavíková, Martin Zapletal

Drašarová Eva

Ediční zpracování německy psaných pramenů 20. století vztahujících se k českým zemím. Sborník archivních prací 68, 2018, s. 443–465, spoluautorka Zdeňka Kokošková

Národní archiv v roce 2018. Paginae historiae 27, 2019, s. 237–287.

Dufek Pavel

Angažování bývalých šlechticů v akciových společnostech v meziválečném Československu: nástin možného výzkumu a jeho výsledků. Paginae historiae 27/1, 2019, s. 554–564.

K souvislostem a okolnostem státní zemědělské politiky v letech 1945–1947. In: Venkov, rolník a válka v českých zemích a na Slovensku v moderní době. Praha

2017, s. 341–351.

Prodeje pivovarů v průběhu první pozemkové reformy. In: Veselý, Martin (ed.). *Orosené dějiny*. Ústí nad Labem 2019, s. 219–232.

Proměny vlastnictví velkostatků na Slánsku ve 20. a 30. letech 20. století, aneb zemřeli by jejich majitelé jako slánští velkostatkáři? In: *Život a smrt v kraji pod Slánskou horou*. Slaný 2019, s. 11–29.

Gregorovičová Eva

Per la biblioteca di Stanislao da Gnezna, Professore nell' Università di Praga nel Quattrocento. *Archivum mentis* 8, 2019, s. 131–146.

Prameny k toskánským dynastickým řádům v Rodinném archivu toskánských Habsburků. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 184–200.

The Habsburg-Tuscany Family Archive Digitisation Projects: presentazione alla conferenza internazionale ICARUS/ENArC. *Archivio di Stato di Firenze* [online]. Praga 2015 [cit. 2019-12-30]. Dostupné z: <http://www.archiviodistato.firenze.it/asfi/index.php?id=95>

Hanousek Jan

Několik úvah editora nad zpřístupněním Pozůstatků desek zemských. In: *Mikulovské kolejní kabinety pomocných věd historických II*. Brno 2019, s. 86–96.

100 let Úřadu průmyslového vlastnictví v historické zkratce. In: *Vědci, vynálezci a podnikatelé v českých zemích*. Praha 2019, s. 117–124.

Holakovská Libuše

Směsi na bázi fosilních vosků. In: *Fórum pro konzervátory – restaurátory* 9, 2019, č. 2, s. 75–80, spoluautoři Benjamin Bartl, Štěpán Urbánek, Lenka Bílková, Monika Krejčí Slavíková, Martin Zapletal

Hubený David

K vojensko-bezpečnostním otázkám meziválečné Podkarpatské Rusi. In: *Rusíní a Československo (1918–1938)*. Bratislava 2018, s. 39–49.

Losing the contest – the German Business School. In: *History of the University of Economics, Prague, (I), The history of economic higher education in the Czech lands*. Prague 2019, s. 63–80.

Moudrý uviděl neštěstí a šel se skrýt - odbojová činnost Floriána Ostrčila. In: *Život a smrt v kraji pod Slánskou horou*. Slaný 2019, s. 101–129.

Odškodňování československých státních příslušníků za majetky zanechané na území Podkarpatské Rusi v letech 1945–2017/2018. *Dvacáté století* 10, 2018, č. 2, s. 62–85.

Pohled československých vnitřních bezpečnostních složek na ruskou emigraci v meziválečném období. *Historica Olomucensia* 56, 2019, s. 185–198, spoluautorka Naděžda Kruglová

Polní četnictvo na Podkarpatské Rusi v letech 1919–1920. In: *Československo 1918–1938/2018*. České Budějovice 2018, s. 154–169.

Řízení před vojenskými soudy (1918–1939). In: Schelle, Karel a Jaromír Tauchen (eds.): Encyklopedie českých právních dějin, XI. svazek, Řízení. Plzeň 2018, s. 537–544.

Sjezd Odborové skupiny československé ve Velké Británii v roce 1944. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 674–686.

Soud patentní. In: Schelle, Karel a Jaromír Tauchen (eds.): Encyklopedie českých právních dějin, Sv. XIV, Soudnictví. Plzeň 2019, s. 350–357.

Státní rada v Londýně. In: Schelle, Karel a Jaromír Tauchen (eds.): Encyklopedie českých právních dějin, Sv. XVI, Správa veřejná – Suché. Plzeň 2019, s. 323–328.

Střelba mezi slánskými cyklisty v Gossengrün. In: *Život a smrt v kraji pod Slánskou horou*. Slaný 2019, s. 89–100.

The Patent Office in Prague during the nazi occupation, 1939–1945. In: *Science, occupation, war: 1939–1945*. Prague 2019, s. 33–34.

Výběrová bibliografie k dějinám bezpečnostních složek na území Československa v letech 1918–1991 [online]. [Praha] 2019 [cit. 2020-01-09], 160 s., Dostupné z: <https://www.nacr.cz/badatelna/bibliografie-k-dejinam-bezpecnostnich-slozek>, spoluautor Luboš Kokeš

Jílková Stanislava

Udělování svátosti nižšího a vyššího svěcení pražskými světícími biskupy Janem Matoušem Schweibererem a Erasmem Divišem Kriegerem. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 201–233.

Juněcová Jiřina

Zemědělsko-lesnický archivář špičkový historik lesa: na paměť PhDr. Josefa Nožičky. Praha 2019, 484 s., spoluautoři Jiří Šouša, Vladimír Waage

Kahuda Jan

K životnímu jubileu Jiřiny Juněcové. *Archivní časopis* 69, 2019, s. 212–213.

Kariolová pošta v českých zemích. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 283–311, spoluautor Tomáš Kalina

Mezinárodní vědecká konference Ludvík Salvátor Toskánský (1847–1915): vědec a cestovatel. *Studie a zprávy* 7, 2019, č. 1, s. 77–78.

Nerovný dialog: čeští archiváři a hornouherské šlechtické archivy po zrodu Československa. In: Ducháček, Milan, Jitka Bílková a kol.: *Václav Chaloupecký a generace roku 1914*. Liberec 2018, s. 192–201, spoluautor Pavel Koblasa.

Významné životní jubileum Ing. Václava Háška. *Genealogické a heraldické listy* 39, 2019, č. 2, s. 51–53.

Kalina Tomáš

Kariolová pošta v českých zemích. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 283–311, spoluautor Jan Kahuda.

Klečácký Martin

Kapitoly z dějin moderní veřejné správy na našem území, (I.), Od tereziánských

refořem k prvním výrazným změnám. Veřejná správa 30, 2019, č. 5, s. 24–27.
Kapitoly z dějin moderní veřejné správy na našem území, (II.), 1859: prohraná válka a co z toho vzešlo. Veřejná správa 30, 2019, č. 7, s. 24–27.
Kapitoly z dějin moderní veřejné správy na našem území, (III.), Svobodná obec jako základ svobodného státu. Veřejná správa 30, 2019, č. 12, s. 20–23.
Kapitoly z dějin moderní veřejné správy na našem území, (IV.), Stát, škola a žák ve druhé polovině 19. století: v práci a vedení jest naše spasení. Veřejná správa 30, 2019, č. 19, s. 22–25.

Správní kousek ministra Hohenburgera: rakouská justice a česko-německé vyrovnání před první světovou válkou. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 482–495.
Úředník sluhou mnoha pánu?: nacionalizace a politizace veřejné správy ve střední Evropě 1848–1948. Praha 2018, 268 s.

Kločková Lenka

K okolnostem zákazu paměti Ludvíka Svobody ve světle archivních pramenů. In: Petráš, Jiří a Libor Svoboda (eds.): *Bezčasí: Československo v letech 1972–1977*. Praha 2018, s. 282–291.

Koblasa Pavel

C. a k. soukromé a rodinné statky za vlády císaře Františka Josefa I. Praha 2019, 151 s.

Hraběnka z Trauttmansdorffu a novobystřické panství. *Výběr* 56, 2019, č. 1, s. 3–7.

Landštejnské panství v Táborském kraji jako reálné svěřenství v držení hrabat z Herbsteinu. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 61–69.

Nástup nového císaře na trůn pohledem hraběte Černína. *Obnovená tradice* 30, 2019, č. 60, s. 16–20.

Nerovný dialog: čeští archiváři a hornouherské šlechtické archivy po zrodu Československa. In: Ducháček, Milan, Jitka Bílková a kol.: *Václav Chaloupecký a generace roku 1914*. Liberec 2018, s. 192–201, spoluautor Jan Kahuda.

Obyvatelstvo vsi Albeře na Novobystřicku. *Obnovená tradice* 30, 2019, č. 59, s. 12–17. 47.

Rozdělení Sasko-Lauenburských statků po smrti Julia Františka Sasko-Lauenburského = Aufteilung der Sachsen-Lauenburgischen Herrschaften nach dem Tode des Julius Franz von Sachsen-Lauenburg. In: *Sborník příspěvků z mezinárodního historického sympozia „Významné ženy Ostrova/Schlackenwerthu“*. Ostrov 2019, s. 98–104.

Tři desetiletí vlády uherských hrabat Somssichů na Českém Šternberku. *Středočeský sborník historický* 44, 2018, s. 91–102.

Kokošková Zdeňka

Dvacet let v čele Národního archivu: rozhovor s PhDr. Evou Drašarovou, CSc. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 796–807.

Eva Drašarová jubilující. Archivní časopis 69, 2019, s. 214–218, spoluautor Jan Kahuda.

Porady německého státního ministra K. H. Franka s oberlandráty-inspektory 1943–1944: edice dokumentů. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 639–673, spoluautor Stanislav Kokoška.

Ediční zpracování německy psaných pramenů 20. století vztahujících se k českým zemím. Sborník archivních prací 68, 2018, s. 443–465, spoluautorka Eva Drašarová

Krlín Jan

Boj o státní hranice Slovinska od roku 1918 do roku 1920 se zaměřením na slovinsko-rakouské hranice v oblasti Korutan. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 533–544.

Bouřlivá léta 1918–1920 v Kašperských Horách i jinde v česko-rakouském i česko-německém pohraničí z pohledu státní správy. *Zlatá stezka* 26, 2019, s. 269–293.

Nové slovinské archivní publikace. *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 337–340. Vedoucí představitelé Komunistické strany Československa v novém biografickém slovníku. *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 327–333.

Křečková Jitka

Život sester alžbětinek Na Slupi v zrcadle statut. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 234–253, spoluautorka Hedvika Kuchařová.

Křesťan Jiří

[Bílek, Karol: Profesor Josef Novák, botanik z Malechovic. Libošovice, Obec Libošovice 2018, 64 s.]; *Časopis Matice moravské* 137, 2018, č. 2, s. 477–479.

[Boštík, Martin – Vosyka, Stanislav: Počátky festivalu Smetanova Litomyšl. Litomyšl, Smetanova Litomyšl, o.p.s. – Regionální muzeum v Litomyšli 2018, 68 s.]; *Časopis Matice moravské* 138, 2019, č. 1, s. 203–204.

[Brabec, Vladimír et al.: Osmašedesátý očima tří generací. Fakta – Úvahy – Náhledy. Praha, Syndikát novinářů České republiky – Klub novinářů Pražského jara 2018, 364 s.]; *Časopis Matice moravské* 138, 2019, č. 1, s. 209–210.

[Caccamo, Francesco: La Cecoslovacchia al tempo del socialismo reale. Regime, dissenso, esilio. Roma, Società Editrice Dante Alighieri 2017, 266 s.]; *Časopis Matice moravské* 138, 2019, č. 1, s. 207–208.

[Hájková, Anna (ed.): Čekám, až se vrátíš. Rodinné deníky z války. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2018, 102 s. Knižnice Dějiny současnosti, sv. 67]; *Soudobé dějiny* 26, 2019, č. 2–3, s. 415–416.

[Löbl, Karel: Od omylů k nadějím. Čtrnáct kroků Federálního shromáždění k demokracii za účasti poslanců Československé strany socialistické (listopad 1989 – květen 1990). Praha, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v.v.i., 2017, 399 s.]; *Soudobé dějiny* 25, 2018, č. 3–4, s. 656–657.

[Macháček, Michal: Gustáv Husák. Praha, Vyšehrad 2017, 631 s.]; Časopis Matice moravské 137, 2018, č. 2, s. 458–465.

[Škrabalová, Iveta: Jaroslav Šalda – portrét titána tisku. Praha, Academia 2016, 217 s. Edice: Studentské práce]; Soudobé dějiny 25, 2018, č. 3–4, s. 658–659.

„Jednou uvidí světlo boží, až bude vhodná doba“: tajemství zapečetěné obálky s posledními slovy T.G. Masaryka. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 565–575.

Československá identita poněkud jinak a – inspirativně. [Bartlová, Milena a kol.: Co bylo Československo? Kulturní konstrukce státní identity. UMPRUM, Praha 2017, 271 s.]; *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 319–323.

Klikatá cesta, pevný cíl...: jubilant Václav Bartůšek. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka 52, 2018, č. 1–2, s. 337–341.

Miloš Jakeš. In: Anev, Petr a Matěj Bílý (eds.): Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989), Sv. 1, A–K. Praha: Academia, 2018, s. 524–529.

Peroutkův pohřeb jako svědectví. Přítomnost [online]. 21. 11. 2019 [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <http://www.pritomnost.cz/2019/11/21/peroutkuv-pohreb-jako-svedectvi/>

Podnětná analýza českých historických stereotypů a předsudků o Čechách.

[Hahnová, Eva: Češi o Čechách. Dnešní spory o dějiny. Academia, Praha 2018, 268 s.]; *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 315–318.

Talich: on the problem of national purification. Part 2. *Czech music* 26, 2017, s. 103–133.

Závažná sonda do světa dětí a mládeže v českých zemích v letech 1948–1970. [Knapík, Jiří – Franc, Martin a kol.: Mezi pionýrským šátkem a mopedem. Děti, mládež a socialismus v českých zemích 1948–1970. Academia, Praha 2018. 727 s.]; *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 324–326.

Zdeněk Nejedlý. In: Anev, Petr a Matěj Bílý (eds.): Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989), Sv. 2, L–Z. Praha 2018, s. 102–106.

Kunt Miroslav

Železničář Victor Cibich. In: Veselý, Martin (ed.): *Orosené dějiny. Ústí nad Labem* 2019, s. 213–218.

Lutovská Pavla

Přání PhDr. Marcele Zdrubecké. *Středočeský sborník historický* 44, 2018, s. 289–290.

Psi, pejskaři a zavádění daně psovské v druhé polovině 19. století v Praze. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 312–324.

Mahel Richard

„Lze se nadíti, že Moravě dostane se historického díla, důstojného jejich mecenášů a reprezentantů“: několik poznámek k zpřístupňování písemných archiválií historikem Bedou Dudíkem. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 254–272.

Zpráva o mezinárodní konferenci „Morava v době převratů a změn 1848–1918“, konané ve dnech 6. a 7. června 2018 v Kroměříži a vydaném Sborníku konferenčních příspěvků. *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 288–290.

Machková Zora

Osobní archiv Pavla Tigrida v Národním archivu. In: Hanáková, Jitka a kol.: Pavel Tigríd: svědek dvacátého století. Praha 2018, s. 90–100.

Písemná pozůstalost Pavla Tigrida v Národním archivu. In: Dny Pavla Tigrida v Semilech 2017. Semily 2019, s. 80–85.

Nimrichtrová Pavlína

Mezinárodní konference Archivace záznamů z informačních systémů Praha 2019. *Archivní časopis* 69, 2019, s. 198–207.

Německý e-government a digitální archivnictví: (23. Archivwissenschaftliches Kolloquium der Archivschule Marburg 2018). *Archivní časopis* 69, 2019, s. 50–59, spoluautor Zbyšek Stodůlka

Paulus Filip

[Kučera, Zdeněk – Hofman, Jiří: Staré mapy středního Polabí. Olomouc 2016, 64 s.]. *Středočeský sborník historický* 44, 2018, s. 199–201.

Jewish settlement plans in Bohemia from the first half of the 18th century. *Advances in Cartography and GIScience of the International Cartographic Association* [online]. [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <https://www.adv-cartogr-gis-science-int-cartogr-assoc.net/1/5/2019/>, spoluautoři Jiří Drozda, Šárka Steinová
Prohlášení separačních plánů z let 1727–1728 za archivní kulturní památku. *Archivní časopis* 69, 2019, s. 402–403, spoluautorka Šárka Steinová.

Resettlement maps of Jewish in the lands of the Bohemian Crown, 1727–1728. *Judaica Bohemiae* 2019, s. 87–104, spoluautorka Šárka Steinová.

Translokační plány židovských obydlí v Karlovarském kraji z roku 1727. *Sborník Muzea Karlovarského kraje* 27, 2019, s. 37–56, spoluautorka Šárka Steinová.

Pazderová Alena

Snahy o konverzi Petra Voka z Rožemberka aneb co v Březanově kronice nebylo. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 104–125.

Pluskalová Tereza

17. celostátní archivní konference v Liberci. *Archivní časopis* 69, 2019, s. 78–93.

Rechtarik Martin

Zpráva o návštěvě delegace z Archivu republiky Slovinsko. *Archivní časopis* 69, 2019, s. 207–211.

Steinová Šárka

Jewish settlement plans in Bohemia from the first half of the 18th century. *Advances in Cartography and GIScience of the International Cartographic Association* [online]. [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <https://www.adv-cartogr-gis-science-int-cartogr-assoc.net/1/5/2019/>, spoluautoři Jiří Drozda, Filip Paulus

- Prohlášení separačních plánů z let 1727–1728 za archivní kulturní památku. Archivní časopis 69, 2019, s. 402–403, spoluautor Filip Paulus
- Publication of maps and plans of Jewish settlement from the first half of the 18th century. Proceedings of the International Cartographic Association [online]. [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <https://www.proc-int-cartogr-assoc.net/2/120/2019/>
- Resettlement maps of Jewish in the lands of the Bohemian Crown, 1727–1728. Judaica Bohemiae 2019, s. 87–104, spoluautor Filip Paulus
- Specializovaná mapa obor a bažantnic – historické areály v časových osách [online]. Zdiaby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, [2019] [cit. 2019-12-31], 4 s. Dostupné z: http://knihovna.vugtk.cz/record/193742/files/Nmap01_Obory_Pruvodni_zprava.pdf, spoluautoři Robin Ambrož, Jiří Drozda
- Specializovaná mapa obor a bažantnic – současné areály [online]. Zdiaby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, [2019] [cit. 2019-12-31], 4 s. Dostupné z: http://knihovna.vugtk.cz/record/193743/files/Nmap02_Obory_Pruvodni_zprava.pdf, spoluautoři Robin Ambrož, Jiří Drozda
- Translokační plány židovských obydlí v Karlovarském kraji z roku 1727. Sborník Muzea Karlovarského kraje 27, 2019, s. 37–56, spoluautor Filip Paulus
- Velká válka a zahradní architekt Josef Vaněk. Zahrada – park – krajina 29, 2019, č. 1, s. 8–11, spoluautorka Stanislava Ottomanská.
- Výstavba sídlišť a veřejná zeleň v letech 1949–1953: (úvodní studie). In: Zámečník, Roman (ed.): Zahradně-architektonická tvorba 20. století v Československu I. Zdiaby 2019, s. 142–151.
- Vývoj demonstračního loveckého objektu Lánská obora. Praha 2019, 254 s., spoluautoři Robin Ambrož, David Tůma
- Z péče o pražské městské sady na konci 19. a počátkem 20. století. Zprávy památkové péče. 79, 2019, č. 1, s. 61–67.

Stodůlka Zbyšek

Bárta Stanislav: Digitální archivnictví [online]. Brno 2019, 134 s. [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9450-2019>, člen autorského kolektivu

Certifikace NESTOR. In: LPT 2019. Bratislava 2019, s. 106–114, spoluautoři Jiří Bernas, Milan Voják

Šepták Miroslav

Bude mít Kurz odvahu k experimentu se Zelenými? Demokratický střed [online]. 2019, roč. 8, č. 3 [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/bude-mit-kurz-odvahu-k-experimentu-se-zelenymi/>

Debakl jako katalyzátor nutného restartu SPÖ. Hospodářské noviny 2019, 27.–29. 9. 2019, č. 188, s. 13.

-historii/

Knihy o zemských volbách v Rakousku v letech 1919–1932. Paginae historiae

27/2, 2019, s. 334–336 [Radikale Phrase, Wahlbündnisse und Kontinuitäten: Landtagswahlkämpfe in Österreichs Bundesländern 1919 bis 1932. Wien: Böhlau, 2017. 607 s.].

Po květnové ledové sprše čeká Rakousko horký podzim. Demokratický střed [online]. 2019, roč. 8, č. 2, s. 5–6 [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/po-kvetnove-ledove-sprse-ceka-rakousko-horky-podzim/>

Přehled archivních fondů a historiografické produkce k československo-rakouským vztahům. *Paginae historiae* 27/2, 2019, s. 11–36.

Sebastian Kurz jako na houpačce. Demokratický střed [online]. 2019, roč. 8, č. 2 [cit. 2019-12-31]. ISSN 1805-6202. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/sebastian-kurz-jako-na-houpacce/>

Sebastian Kurz nadále přepisuje historii. Demokratický střed [online]. 2019, roč. 8, č. 3 [cit. 2019-12-31]. Dostupné z: <http://www.demokratickystred.cz/sebastian-kurz-nadale-prepisuje>

Šlouf Jakub

Nervová vlákna diktatury: regionální elity a komunikace uvnitř KSČ v letech 1945–1956. Praha 2019, 303 s., spoluautoři Matěj Bílý, Marián Lóži

Pašek Václav. In: Anev, Petr a Matěj Bílý (eds.): Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989), Sv. 2, L–Z. Praha 2018, s. 148–151.

Plzeň v letech 1945–1948. In: Skála, Adam a kol.: Dějiny města Plzně 3, 1918–1990. Plzeň 2018, s. 109–124.

Plzeň v letech 1948–1953. In: Skála, Adam a kol.: Dějiny města Plzně 3, 1918–1990. Plzeň 2018, s. 125–150.

Poláček Karel. In: Anev, Petr a Matěj Bílý (eds.): Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989), Sv. 2, L–Z. Praha 2018, s. 202–205.

Retribuční justice soudí revoluci: konflikty Mimořádného lidového soudu v Praze a Oblastní úřadovny StB v Praze v letech 1946–1947. *Securitas imperii* 34, 2019, č. 1, s. 100–117.

Štér Roman

Český Malín – Lidice volyňských Čechů. *Slovanská vzájemnost* 22, 2019, č. 24, s. 4.

Člověk se srdcem na dlani: nová publikace Národního archivu. *Legionářský směr* 3–4, 2018, s. 87. [Štér, Roman: Člověk se srdcem na dlani: deník Josefa Holce z konce II. světové války a prvních poválečných měsíců. Praha 2018, 182 s.]

Krasavice s přesnou puškou. *Válka revue* 1–2, 2019, s. 28–31, spoluautorka Alena Flimelová

Martinková, Dagmar (ed.): *Návraty volyňských Čechů*. [Praha 2018], 63 s., člen autorského kolektivu

Návrat do vlasti předků. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 40–42.

Neviditelní, ale potřební. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě*

2019, s. 68–69.

Odměna za účasť v bojích. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 47–75.

Otevírali cestu. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 62–63.

Sovětská anabáze. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 8–11.

Velitel s lidskou tváří. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 14–18.

Zasloužená oslava. *Válka revue. Speciál, Čechoslováci na východní frontě* 2019, s. 94–95.

Trnka Pavel

Budování knihovny obnoveného konventu Panny Marie pod řetězem v Praze. *Bibliotheca Antiqua* 2019, s. 16–27.

Historiam scribere: řádová historiografie raného novověku II. *Biografický slovník*. Praha 2018, 881 s., člen autorského kolektivu

Hroznata a úřad probošta v Teplé. *Minulostí Západočeského kraje* 52, 2017, s. 239–245.

Konec třebského konventu benediktinů. In: Chládek, Oldřich, Tomáš Petráček, Jan Síč a Veronika Kucrová (eds.): *Jdi svou cestou a nech lidi mluvit*. Praha 2018, s. 110–128.

Pražský konvent johanitů a datace udělení práva pontifikálií jeho převorům v řádové historiografii. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 70–90.

Správa kláštera Teplá ve středověku. *Bibliotheca Strahoviensis* 13, 2018, s. 7–236.

Vztah Chotěšova k Teplé na konci středověku. *Minulostí Západočeského kraje* 52, 2017, s. 36–46.

Urbánek Štěpán

Why do historical beeswax seals become brittle over time? In: *Studies in conservation* 64, 2019, No. 3, s. 138–145, spoluautoři Martin Zapletal, Benjamin Bartl, Monika Krejčí Slavíková, Jiří Trejbal, Zdeněk Hrdlička

Směsi na bázi fosilních vosků. In: *Fórum pro konzervátory – restaurátory* 9, 2019, č. 2, s. 75–80, spoluautoři Benjamin Bartl, Lenka Bílková, Libuše Holakovská, Monika Krejčí Slavíková, Martin Zapletal

Vojáček Milan

[Keitel, Christian: *Zwölf Wege ins Archiv: Umrisse einer offenen und praktischen Archivwissenschaft*. Stuttgart: Franz Steiner, 2018, 285 s.]; *Archivní časopis* 69, 2019, s. 222–223.

[Owens, Trevor: *The theory and craft of digital preservation*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2018. x, 226 s.]; *Archivní časopis* 69, 2019, s. 220–222.

[Ryan, Heather a Walker Sampson. *The no-nonsense guide to born-digital con-*

tent. 1. Pub. London: Facet publishing, 2018. xxvii + 207 s.]; Archivní časopis 69, 2019, s. 219–220.

Certifikace NESTOR. In: LPT 2019. Bratislava 2019, s. 106–114, spoluautoři Jiří Bernas, Zbyšek Stodůlka

Stav a perspektivy digitálního archivnictví v ČR. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 758–771, spoluautor Miroslav Kunt.

Waage Vladimír

Od textu k mapám v Hesseliove urbáři. *Paginae historiae* 27/1, 2019, s. 143–165.

Zemědělsko-lesnický archivář špičkový historik lesa: na paměť PhDr. Josefa Nožičky. Praha 2019, 484 s., spoluautoři Jiří Šouša, Jiřina Juněcová

Zítek Adam

Czeska mniejszosc na Wołyniu w latach okupacji niemieckiej (1941–1944). *Pamięć i Sprawiedliwość* 32, 2018, č. 2, s. 502–519.

Demonstrace v Brně v srpnu 1969. *Paměť a dějiny* 13, 2019, č. 3, s. 89–96.

Lexikon nejvyšších představitelů československé justice a prokuratury v letech 1948–1989. Praha 2019, 346 s., spoluautor Jaroslav Pažout

Raporty o Polsce: za materiałów Wydziału Ewidencyjnego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Czechosłowacji. *Komunizm* 7, 2018, s. 459–466.